

Täysistunto

Keskiviikko 27.4.2022 klo 13.59—16.28

Täysistunto alkoi klo 13.59. Täysistunto päättyi klo 16.28.

Puhetta johtivat toinen varapuhemies Juho Eerola (13.59—14.59) ja puhemies Matti Vanhanen (14.59—16.28).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Ilmoituksia

2.1. Valiokuntien puheenjohtajat ja varapuheenjohtajat

Puolustusvaliokunta on 26.4.2022 valinnut puheenjohtajakseen edustaja Petteri Orpon ja varapuheenjohtajakseen edustaja Jari Ronkaisen.

2.2. Kertomukset

Eduskunnalle on annettu Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan toimintakertomus 2021 (K 11/2022 vp).

3. Hallituksen esitys eduskunnalle työ- ja elinkeinohallinnon asiakastietojen käsittelyä ja palvelualustaa koskevaksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys HE 225/2021 vp

Valiokunnan mietintö TyVM 3/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Käsittelyn pohjana on työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mietintö TyVM 3/2022 vp. Yleiskeskustelu asiasta päättyi 26.4.2022 pidetyssä täysistunnossa.

Nyt käsitellään muutosehdotukset.

1. lakiehdotus

12 luvun 6 §

Pöytäkirja PTK 45/2022 vp

Arto Satonen kok: Arvoisa puhemies! Teen pykälämuutosehdotuksen, joka on vastalauseen mukainen.

Ruut Sjöblom kok: Arvoisa puhemies! Kannatan edustaja Satosen ehdotusta.

Arto Satonen ehdotti Ruut Sjöblomin kannattamana, että pykälä hyväksytään vastalauseen mukaisena.

Keskustelua ei syntynyt.

Mietintö ”jaa”, Arto Satosen ehdotus ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 103, ei 34; poissa 62 (äänestys 1). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

13 luvun 1 §

Arto Satonen kok: Arvoisa puhemies! Teen pykälämuutosesityksen, joka on vastalauseessa.

Ruut Sjöblom kok: Arvoisa puhemies! Kannatan edustaja Satosen ehdotusta.

Arto Satonen ehdotti Ruut Sjöblomin kannattamana, että pykälä hyväksytään vastalauseen mukaisena.

Keskustelua ei syntynyt.

Mietintö ”jaa”, Arto Satosen ehdotus ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 102, ei 36; poissa 61 (äänestys 2). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 225/2021 vp sisältyvien 1.—4. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

4. Hallituksen esitys eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevan lainsäädännön muuttamiseksi

Hallituksen esitys HE 10/2022 vp

Toimenpidealoite TPA 12/2022 vp

Valiokunnan mietintö StVM 3/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 3/2022 vp. Yleiskeskustelu asiasta päättyi 26.4.2022 pidetyssä täysistunnossa.

Nyt käsitellään muutosehdotukset.

1. lakiehdotus

Pöytäkirja PTK 45/2022 vp

69 a §

Arja Juvonen ps: Arvoisa herra puhemies! Teen perussuomalaisten vastalauseen mukaisen pykälämuutosesityksen liittyen tukipalvelujen myyntiä ja ostoa koskevaan siirtymäaikaan.

Kaisa Juuso ps: Arvoisa puhemies! Kannatan edustaja Juvosen esitystä.

Arja Juvonen ehdotti Kaisa Juuson kannattamana, että pykälä hyväksytään vastalauseen mukaisena.

Keskustelua ei syntynyt.

Mietintö ”jaa”, Arja Juvosen ehdotus ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 103, ei 36; poissa 60 (äänestys 3). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 10/2022 vp sisältyvien 1.-8. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

5. Ulkoasiainvaliokunnan täydennysvaali

Vaali VAA 18/2022 vp

Vaaleja

Eduskunta valitsi ulkoasiainvaliokunnan varajäseniksi edustaja Peter Östmanin ja edustaja Harry Harkimon.

6. Puolustusvaliokunnan täydennysvaali

Vaali VAA 19/2022 vp

Vaaleja

Eduskunta valitsi puolustusvaliokunnan varajäseneksi edustaja Sari Tanuksen.

7. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ulkomaalaislain ja henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttopolitiikassa annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 49/2022 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 45 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Keskusteluun, sisäministeri Mikkonen, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 45/2022 vp

Keskustelu

14.06 Sisäministeri Krista Mikkonen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hyvät kansanedustajat! Nyt käsittelyssä olevassa hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ulkomaalaislakia ja henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annettua lakia. Lakia muutettaisiin siten, että Suomi voisi laajamittaisen maahantulon tilanteessa mahdollisimman sujuvasti hyödyntää Euroopan unionin turvapaikkaviraston apua. Sääntelyn taustalla on tämän vuoden tammikuussa voimaan tullut Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus Euroopan unionin turvapaikkaviraston perustamisesta.

Nyt ehdotettavat muutokset ovat osa sisäministeriön vuonna 2020 käynnistämää hanketta, jonka tarkoitus on valmistella lakimuutoksia mahdolliseen laajamittaiseen maahantuloon varautumiseksi. Muutosten tarve on tunnistettu kehittämissuunnitelmassa, jota viranomaiset ovat tehneet vuodesta 2015 alkaen. Kokonaisuus sisältää monia eri lainsäädäntömuutoksia, joista nyt käsillä oleva on yksi. Näitä on tulossa ja on jo tuotu eduskuntaan, ja osa niistä on jo tullut voimaankin. Esimerkiksi ensimmäisenä esitetty vastaanottolain muutos tuli voimaan tämän vuoden alusta, ja siinä Maahanmuuttovirastolle keskistettiin vastuuvalmius suunnittelusta, joka koskee vastaanottopalveluiden järjestämistä laajamittaisen maahantulon tilanteessa.

Mutta nyt tämän lakiesityksen myötä Suomi voi siis pyytää turvapaikkavirastolta operatiivista ja teknistä apua, jos meidän turvapaikka- tai vastaanottojärjestelmäämme kohdistuu suhteeton paine. Suhteeton paine voi esimerkiksi olla seurausta siitä, että maahan saapuu äkillisesti suuri määrä mahdollisesti kansainvälistä suojelua tarvitsevia kolmansien maiden kansalaisia. Avun tarve saattaisi tulla ajankohtaiseksi myös sellaisessa hybridivaikuttamisen tilanteessa, jossa toinen valtio yrittäisi maahanmuuttajia välineenä käyttämällä vaikuttaa Suomen toimintaan haluamallaan tavalla. Tällöin kyse ei välttämättä olisi laajamittaisesta maahantulosta maahanpyrkijöiden lukumäärään suhteutettuna.

Turvapaikkaviraston antamaa operatiivista apua voi olla turvapaikka-asioiden tukiryhmien lähettäminen jäsenvaltioon, jos jäsenvaltio näin pyytää. Tukiryhmien tarjoamaa operatiivista ja teknistä apua on erityisesti kansainvälistä suojelua koskevien hakemusten vastaanottamisessa, rekisteröinnissä sekä tutkinnassa ja vastaanottopalvelujen järjestämisessä avustaminen.

Vaikka kyseessä on sellaisenaan sovellettava EU-asetus, tarvitsemme kuitenkin kansalliset säännökset siitä, miten avun pyytämisestä päätetään ja mikä viranomainen on vastuussa tukitoimista sopimisesta turvapaikkaviraston kanssa. Kun otetaan huomioon turvapaikkaviraston lähettämän tukiryhmän jäsenten mahdollisuus hoitaa julkisia hallintotehtäviä Suomessa sekä se, että kyse on näiden tehtävien antamisesta toisten EU-maiden ja EU-viraston asiantuntijoille, kynnys tuen pyytämiseen olisi korkealla, ja tästä syystä myös päätös tuen pyytämisestä tulisi tehdä korkealla poliittisella tasolla valtioneuvoston yleisistunnossa.

Erilaisten tilanteiden kehittymistä seurattaisiin eri viranomaisten yhteistyössä sisäministeriön maahanmuutto-osaston johdolla osana ennakoimis- ja varautumistoimia ja avun pyytämisen esittämisestä päätettäisiin tarvittaessa tilanteen niin vaatiessa. Esitetyn mukaan Maahanmuuttovirasto tekisi poliittisen päätöksen jälkeen varsinaisen pyynnön turvapaikkavirastolle ja laatisi operaation toimintasuunnitelman turvapaikkaviraston pääjohtajan kanssa.

Pöytäkirja PTK 45/2022 vp

Kansalliset säädökset tarvitsemme myös siitä, mitä tehtäviä tukiryhmien jäsenet voisivat Suomessa tehdä. Jotta saatavasta tuesta olisi hyötyä, tulisi tukiryhmien voida tehdä mahdollisimman laajasti eri turvapaikkatutkintaan liittyviä tehtäviä menettelyn eri vaiheissa. Osa tehtävistä on senlaatuista, että niitä tehdessään tukiryhmien jäsenet hoitaisivat Suomessa julkisia hallintotehtäviä ja osittain osallistuisivat julkisen vallan käyttämiseen, josta olisi perustuslain mukaan säädettävä lailla.

Esityksessä ehdotetaan, että tukiryhmien jäsenet voisivat suorittaa ulkomaalaislain mukaisia turvapaikkatutkintaan liittyviä tehtäviä sekä päätöksen tiedoksiannon Maahanmuuttoviraston virkamiehen ohjauksessa. Näiden lisäksi tukiryhmien jäsenet voisivat avustaa poliisia ja Rajavartiolaitosta menettelyn alkuvaiheessa maahantulijoiden rekisteröinnissä. Näiden lisäksi ehdotetaan, että tukiryhmien jäsenille olisi mahdollista luovuttaa tehtäviensä suorittamiseksi välttämättömät tiedot salassapitosäynnösten estämättä.

Arvoisa puhemies! Hyvät kansanedustajat! Nyt esitetyt lakimuutokset ovat tärkeää jatkoa valmiuden ja varautumisen kehittämisen työlle, jota sisäasiain hallinnonalalla on tehty jo vuosia. Laajamittaisen maahantulon tilanteessa on tärkeää, että voimme saada apua myös EU:n virastolta, ja nyt esitetyt lakimuutokset mahdollistavat sen, että voimme sujuvasti ja täysimääräisesti hyödyntää myös Euroopan unionin turvapaikkaviraston apua turvapaikkaprosesseissa.

Tässä esityksessä ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Heinonen.

14.11 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Hyvä ministeri ja edustajakollegat! Tämä esitys on tervetullut ulkomaalaislain korjausesitys ja siihen liittyvää lainsäädäntöä — varautumista nimenomaan siihen laajamittaiseen maahantuloon ja sitä, miten voimme tällaisissa tilanteissa toimia niin, että pystyisimme sieltä auttamaan heitä, jotka aidosti apua tarvitsevat, ja toisaalta sitten pysäyttämään sellaisen välineellistetyin maahantulon, jota olemme nähneet esimerkiksi 2015:kin Suomeen kohdistuneen.

Ministeri puhui valmiuslaista, rajan sulkemisen mahdollisuuksista hybridi-vaikuttamisen tilanteissa, joissa tällaista välineellistettyä maahantuloa käytettäisiin painostuskeinona meitä kohtaan. Silloin me olemme kokoomuksesta pitkään edellyttäneet, että lainsäädäntöä pitäisi päivittää niin, että voitaisiin kokonaan keskeyttää turvapaikkahakemusten vastaanottaminen tämäntyyppisissä tilanteissa.

Helsingin Sanomat käsitteli tänään pääkirjoituksessaan myös tätä välineellistettyä maahantuloa ja rajan sulkemista ja valmiuslain kiireellistä osakorjaamista. Oikeastaan kysyin ministeri Mikkoselta — tämä varmasti suomalaisia kiinnostaa: minkälaisia toimia olette nyt valmistelemassa tähän, ja minkälaisella aikataululla ne voitaisiin saada käyttöön? Tämä on nimittäin hyvin mahdollinen toimi, että tällainen, mitä 2015 näimme, tulee toistumaan, ja siihen pitää olla keinot varautua — ei lähikuukausina, vaan mieluumminkin lähiviikkoina.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Mäkelä.

14.13 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! On valitettavasti niin, että laajamittaisen maahantulon suhteen voi pahimmassa tapauksessa tilanne olla se, että 2015 ei vielä nähty oikeastaan yhtään mitään, eli meidän pitää varautua huomattavasti pahempiinkin tilantei-

Pöytäkirja PTK 45/2022 vp

siin. On sinänsä hyvä, että hallitus tälläkin pienellä esityksellä varautuu laajamittaiseen maahantuloon, mutta hallitus kuitenkin varautuu siihen ihan väärästä lähtökohdasta ja väärällä tavalla, koska tässäkin mietitään, kuinka niitä laajamittaisesti maahan tulleita henkilöitä saataisiin sijoitettua maahan, eikä mietitä sitä, mitä pitäisi miettiä, eli sitä, kuinka sitä laajamittaista maahantuloa saataisiin estettyä ja niitä henkilöitä saataisiin poistettua maasta. Erityisesti tällainen tulee kysymykseen, kun puhutaan näistä hybrdivaikuttamisen tilanteista ja maahanmuuton välineellistämisestä, eli kun maahantulijoita työnnetään jostain maasta, niin siihen tilanteeseen täytyy olla valmius reagoida, koska itsenäisellä valtiolla on oikeus päättää, keitä sen alueelle tulee.

Kysynkin ministeriltä: Milloin eduskunnalta on konkreettisesti tulossa tällaisia toimenpiteitä päätettäväksi? Milloin näitä päivitetään esimerkiksi valmiuslakiin, niin että voitaisiin poikkeustilassa lopettaa turvapaikanhaku väliaikaisesti? Tässä tilanteessa meillä ei ole nyt aikaa odottaa — nämä toimet voivat kohdistua meihin varsin nopeastikin.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Zyskowicz.

14.15 Ben Zyskowicz kok: Arvoisa herra puhemies! Olen samoissa asioissa liikkeellä kuin edellisekin puhujat. Meillähän on eduskunnassa nyt useamman kuukauden ajan käyty keskustelua siitä, ovatko meidän pykälämme, onko meidän lainsäädäntömme ajan tasalla ajatellen sellaista hybrdivaikuttamistilannetta, jossa juuri tätä välineellistettyä maahanmuuttoa käytettäisiin suomalaisen yhteiskunnan horjuttamiseksi sillä tavoin, että Venäjä kuljettaisi tai ajaisi rajoillemme tuhansia, kymmeniätuhansia turvapaikanhakijoita, jonka toimenpiteen tarkoituksena ei siis olisi se, että vainotut ihmiset voisivat hakea turvaa, vaan tarkoituksena olisi horjuttaa suomalaista yhteiskuntaa ja ajaa meitä vaikeuksiin. Tästä olemme siis käyneet kuukausia keskustelua julkisuudessa ja tässäkin salissa, ja tästä aiheesta oli myös kokoomuksen ja perussuomalaisten yhteinen välikysymys joitakin kuukausia sitten.

En nyt arvioi enempää sitä, ovatko meidän pykälämme tältä osin tällaisen tilanteen torjumiseksi riittävässä kunnossa, enkä halua liioitella sitä, miten itse pykälillä eli lakitekstilä voidaan vaikuttaa ennaltaehkäisevästi tällaisiin tilanteisiin, mutta lienee niin, että sillä, mitä meidän lainsäädännössämme tältä osin on päätetty ja minkälaisia valmiuksia lainsäädäntöömme on sisällytetty, on kuitenkin vähintään oma signaalivaikutuksensa, kun Suomea vastaan tällaisia toimia mahdollisesti harkitaan. Myös tässä turvallisuusselonteon sivulla 31 viitataan tähän muuttoliikkeen välineellistämiseen hybrdivaikuttamisen keinona ja siihen tilanteeseen varautumiseen.

Venäjän raakalaismainen hyökkäys Ukrainaan on tietysti laittanut meidät kaikki arvioimaan monenlaisia asioita uudelleen, ja itse ajattelen, että hallitus nyt ehkä aikaisempaa tarkemmin pyrkii varmistamaan kaikin tavoin, että lainsäädäntömme on riittävässä kunnossa. Kun nyt ihan viime päivinä on julkisuudessa, muun muassa tämän aamun Helsingin Sanomien pääkirjoituksessa, kerrottu, että hallitus hyvin pikaisella aikataululla valmistelee valmiuslakiin tähän liittyviä muutoksia, niin kysyisin ministeriltä, onko näistä valmisteiluista jotakin sellaista kerrottavissa, jonka nyt voitte julkisesti eduskunnalle kertoa.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Tynkkynen.

Pöytäkirja PTK 45/2022 vp

14.18 Sebastian Tynkkynen ps: Kunnioitettu puhemies! Laajamittaiseen maahanmuuttoon on syytä tosissaan varautua, ja on hyvä, että maahanmuuttolainsäädäntöä tarkennetaan ja korjataan, mutta siinä pitäisi sitten olla aina tarkkana, otetaanko takapakkia ja tehdäänkö oikeita asioita.

Tässä edustaja Mäkelä piti aivan erinomaisen puheenvuoron äsken. Nimittäin niihin tärkeimpiin kipukohtiin tällä hetkellä, mihin pitäisi varautua, ei olla varauduttu. Sen sijaan tuntuu olevan niin, että hallituksella on se tahtotila, että oikein niin kuin varmistamalla varmistetaan, että jos sieltä hybridioperaatio ihmisten osalta tulisi toteutetuksi Venäjän puolelta, niin meillä olisi kaikki edellytykset ottaa nämä ihmiset vastaan — eli juuri se tilanne, mitä hybridioperaatioita tekevä maa haluaisi.

Tänään perussomalaisen puheenjohtaja Riikka Purra tuli julkisuuteen ja kertoi tästä valmiuslain uudistamisesta, mikä teillä on ollut fokuksena, mitä sinne on nyt laitettu. Eli ollaan päädytty siihen, että ollaan esitetty toimivaltuuksia ajoneuvojen, rakennusten ja kiinteistöjen käyttöönottoon, eli valmistaudutaan täysin siihen, että otetaan kaikki ne ihmiset, joilla Suomeen halutaan hybridi vaikuttaa, vastaan. Tämähän on ihan karmea tilanne. Me tarvitaan nimenomaan estotoimia niille ihmisille, jotka eivät hädän perässä tänne tule vaan joita nimenomaan käytetään hyväksi: me ei suostuta, me ei alistuta tällaiseen toimintaan.

Minun kysymykseni teille, arvoisa ministeri, on se: onko teillä poliittista tahtotilaa valmiuslain uudistamisen yhteydessä toimia juurikin niin, että tällainen laajamittainen maahantulo estettäisiin rajoilla siinä kohtaa, kun ihmisiä käytetään suoraan sanottuna hyväksi? Toivoisin, että voitaisiin tästä olla samaa mieltä. Erikseen on sitten vaikka kiintiöpakolaisjärjestelmä. Teillähän on siinä mahdollisuus liikuttaa suuntaan jos toiseen, miten haluatte, mutta voitaisiinko olla samaa mieltä tällaisesta Suomea kohtaavasta vihamielisestä toiminnasta, että tämä tulee estetyksi eikä vastaanotetuksi? — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Rantanen, Mari.

14.20 Mari Rantanen ps: Arvoisa puhemies! Tässä on edellä käytetty erinomaisia puheenvuoroja. Ongelma näyttäisi olevan tällä hallituskaudella se, että me puhumme laajamittaisesta maahantulosta, joka käytännössä katsoen käsittää valitettavasti nämä kaikki puolet — käsittää niin Ukrainasta sotaa pakenevat kuin sitten nämä kenties ikään kuin ihmisaseena käytettävät ihmiset. Nyt tällä hallituskaudella itse asiassa tämä ongelma havaittiin, ehkäpä meidän lainsäädännönkin kohentamistarpeet kyllä jo viime hallituskaudella, eikä niitä ole muokattu, ja tällä hallituskaudella tätä muokkaamattomuutta on vielä jatkettu.

Luen tästä uutista viime marraskuulta, kun Iltalehden artikkeli toteaa, että ”Valko-Venäjä herätti hallituksen”, ja oikeusministeri toteaa: ”Pykälät rajakriisin varalle nopeaan käsittelyyn.” Siis tämä on ollut marraskuussa, ja nyt me olemme huhtikuussa ja niitä pykälä ei ole. Sen sijaan nyt te olette tuoneet meille laajamittaiseen maahantuloon ensin tämän esityksen, että nämä asiat keskitetään Maahanmuuttoviraston johdettavaksi ja koordinoitavaksi, ja nyt te tuotte tällaisen esityksen, jossa esitätte, että otetaanpa EU:lta apua. Missä ihmeessä viipyvät ne pykälät, joilla me voimme estää tilanteen menemisen siihen, että meille ylipäättänsä tulee laajamittaista maahantuloa, ellei se ole tämäntyypinen tilanne, kuten nyt Ukrainassa nähdään, että vastaanottoon ei tässä salissa ole sanottu juuta tai jaata — enkä itse asiassa tunne ketään, joka olisi sanonut.

Pöytäkirja PTK 45/2022 vp

Sen verran on kyllä todettava, että mielestäni tämä varautuminen, tämä termi, on käsitetty väärin. Varautumisella pyritään ehkäisemään ongelmatilanteita. Ei varautumisella tehdä sitä, mitä ruvetaan tekemään sitten, kun jotain on jo tuulettimessa.

Ja nyt kysyisin ministeriltä, kun olen jotenkin jäänyt siihen ymmärrykseen, että tässä salissa on hyvin yhtenevä näkemys — ainakin olevinaan — siitä, mikä on tilannekuva: miksi tässä kohtaa, kun pitäisi ryhtyä toimiin, näyttäisi siltä, että se tilannekuva kuitenkin hivenen säröilee eri puolilla salia?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Hoskonen.

14.23 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Todellakin tämä hybrdivaikuttaminen tänä päivänä on tavallaan pelottava ase, koska siinä käytetään ihmisiä törkeästi hyväksi toista valtiota vastaan. Esimerkkeinä voi mainita sen viime vuoden lopun tilanteen Puolan ja Valko-Venäjän rajalla. Sehän oli törkeistä törkein ihmisten hyväksikäyttö: toisia lennätettiin tietämättöminä sinne rajalle ja luvattiin ummet ja lammet, että siellä on portti auki hyvään hyvinvointiin, ja tosiasiahan oli, että siinä pyrittiin vaikuttamaan toisen valtion asioihin tekemällä tällaista törkeää väkivaltaa viattomia ihmisiä kohtaan, viemällä heidät sinne kylmiin ja vaikeisiin olosuhteisiin. Onneksi se purkautui se tilanne. Ja viittaan tuohon samaiseen Helsingin Sanomien pääkirjoitukseen, että todellakaan tämä maailma ei tänä päivänä Venäjän hyökättyä Ukrainaan törkeällä tavalla ole enää se sama, mikä se oli vielä viime vuonnakin. Silloinkin tiedettiin hybrdivaikuttamisen mahdollisuus, nyt se ei ole enää mahdollisuus, se on arkipäivää, todellisuutta tässä maailmassa.

Samaa kysyn ministeriltä myös minä. Sinisilmäisyys on varmaan hyvä ominaisuus ihmisille joissakin asioissa mutta ei ehkä politiikassa. Toivoisin, että tässä asiassa nyt edetäisiin nopeasti ja saataisiin ne tarvittavat lakimuutokset nopeasti, koska sitten kun se hätä on kädessä, sitten ei voi enää mitään tehdä, sitten ollaan jo onnettomasti myöhässä. Toivon arvoisalta ministeriltä vastausta: missä vaiheessa edetään tässä erittäin tärkeässä asiassa? Nykyisessä tilanteessa, missä Suomikin on tällä hetkellä — selontekoa käsittelemässä, tavoitteena päästä äänestämään Natosta sitten, kun aika on — tämä uusi mahdollinen lakiesitys tulee todella kipeään tarpeeseen.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kettunen.

14.25 Tuomas Kettunen kesk: Arvoisa puhemies! Kiitoksia ministerille lain hyvästä esittelystä. Täällä on käytetty puheenvuoroja siitä, onko tehty oikeita asioita ja mikä on väärä ja mikä on oikea tapa. Kuitenkin täytyy muistaa, että hallitus päätti kehysriihessä merkittävistä lisäpanostuksista Rajalle, mistä voimme olla kaikki tyytyväisiä ja kiitollisia. Nämä panostukset myös ovat laajamittaisen maahantulon torjuntaan. Rajavartiolaitokselle hankitaan välittömästi kriittistä materiaalia, jolla parannetaan valvontakykyä, laajamittaisen maahantulon hallintaa, voimankäyttöä, suojaa, tilannekuvaa ja johtamista, liikkuvuutta ja toimintavarmuutta ja kybersuorituskykyä, ja tämä on hyvä kehityssuunta ja hyvä linja.

Puhemies! Esittäisin myös kysymyksen, kun nyt käydään keskustelua tästä Rajavartiolaitoksen toimintavaltuuksiin liittyvästä lainsäädännöstä. Joko ovat tiedossa ja missä vaiheessa ovat tulossa nämä säädösmuutokset, joilla varaudutaan muuttoliikettä hyväksikäyttävään hybrdivaikuttamiseen?

Pöytäkirja PTK 45/2022 vp

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Könttä.

14.26 Joonas Könttä kesk: Kiitos, arvoisa herra puhemies! Tässä kyseisessä lainsäädäntömuutoksessahan ehdotetaan tehtäväksi ne muutokset, jotta Euroopan unionin turvapaikkaviraston apuun voidaan turvautua, ja siltä osin tämä on oikein ajankohtainen. Minusta se, että Suomi voi tarvittaessa saada myös Euroopan unionilta apua, on oikein kannatettavaa, ja kiitokset ministerille tästä.

Allekirjoitan tässä salissa pidetyt puheenvuorot siitä, että myös laajamittaiseen maahan-tuloon ja tämänkaltaisen tilanteen hyödyntämiseen kannattaa varautua, kun kyseessä voi olla myös ohjattu, ylhäältä ohjattu, jonkun valtion toimesta ohjattu toimenpide, ja silloin Suomella täytyy tietysti olla nämä työkalut kunnossa. Olen ymmärtänytkin, että valmius-lakia valmistellaan, ja toivon, että se valmistelu on siinä mielessä myös aitoa, että kuunnel-laan eduskunnan ja puolueiden erilaisia näkemyksiä, jotka toisaalta, aivan kuten edustaja Rantanen totesi, ovat tässä salissa olleet melko yhtenäiset.

Ministeriltä haluaisin kysyä: kun olette Euroopan unionissa kollegoidenne kanssa käy-neet keskusteluita, kun olemme historiasta huomanneet, että erilaiset maahanmuuttajavir-rat ovat kuitenkin Euroopan unionin sisällä liikkuneet aiemmin, kuten täällä viitattiin, niin onko Euroopan unionin tasolla keskusteltu siitä, että näin ei pääsisi käymään? Elikkä jos joku Euroopan unionin jäsenvaltio, Schengen-valtio, on ikään kuin se heikko lenkki, niin onko pidetty huoli siitä, että tämänkaltaista tilannetta ei uudelleen tapahtuisi? Monesti ja varsinkin tällä hetkellä ihan aiheesta puhutaan siitä, että Venäjä voisi käyttää tämänkaltaista ilmiötä hyödyksi, ja pidän itsekkin sitä aitona uhkana ja jopa realismina. Mutta tulevai-suudessa on myös mahdollista, että tapahtuisi muunkaltainen, vuosien 2015—2016 kaltai-nen ilmiö, jossa vaikkapa sitten Ruotsin kautta tai vastaavasti. Onko tästä käyty Euroopan unionissa kollegoidenne kanssa keskustelua, että myös Euroopan unionin muiden valtioi-den osalta tähän tilanteeseen on herätty?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Rantanen, Mari.

14.28 Mari Rantanen ps: Arvoisa puhemies! Otan tässä vielä toisen puheenvuoron ja otan esiin viime viikolta tuoreen hallintovaliokunnan yksimielisen lausunnon liittyen tä-hän ihmisoikeuspoliittiseen selontekoon. Valiokunta kävi hyvän kuulemisen, ja tässä lau-sunnossa lukee muun muassa seuraavaa — tässä siis viitataan näihin hybriditilanteisiin: ”Suomen ensisijaiset velvoitteet kohdistuvat Suomen oikeuspiiriin kuuluviin, ja julkisella vallalla on perustuslain 22 §:n mukaan velvollisuus taata perusoikeuksien ja ihmisoikeuk-sien toteutuminen. Hallintovaliokunta katsoo, että Suomen kansalaisille ja muille maassa oleskeleville kuuluvien erittäin tärkeiden kollektiivisten etujen on joissain poikkeukselli-sissa tilanteissa syrjäytettävä maan ulkopuolella olevien henkilöiden yksilölliset edut.” Li-säksi hallintovaliokunta tässä lausunnossansa nostaa esiin sen, että esimerkiksi useassa Eu-roopan ihmisoikeussopimuksen artiklassa mahdollistetaan näitten oikeuksien rajoittami-nen silloin kun se on välttämätöntä demokraattisessa yhteiskunnassa kansallisen ja yleisen turvallisuuden turvaamiseksi. Lisäksi tässä hallintovaliokunta ”pitää tärkeänä, että Suomi tulkitsee kansainvälisiä ihmisoikeusvelvoitteitaan muiden EU- ja Eta-maiden kanssa yhte-neväisesti”.

Nyt tästä tietysti päästään siihen, että kun katsotaan näitä välineellistämistilanteita, joita me olemme nähneet sekä Puolan, Liettuan ja Latvian että myös Kreikan rajalla, niin olisi

Pöytäkirja PTK 45/2022 vp

varmasti hyvä pohtia tätä ihan filosofisenakin kysymyksenä, millä tavoin meillä tulkitaan ja millä tavoin muualla tulkitaan. Nyt tässä nimenomaan yksimielisessä lausunnossa annetaan kyllä hyvin vahva pohja sille, että meillä täytyy ehkä ottaa näissä tapauksissa keskiöön Suomen oikeuspiirissä olevat ihmiset ja Suomessa olevat ihmiset, ja tätä itse asiassa presidentti Niinistökin peräänkuulutti täällä valtiopäivien avajaispuheessansa. Kysyn tässä yhteydessä nyt, ministeri Mikkonen: onko meillä joku rikkinäinen puhelin, vai miksi tämä eduskunnan tahtotila ei tule ministeriöön ja lakien valmisteluun saakka?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Myönnän vielä puheenvuorot edustajille Tynkkynen ja Juvonen, ja sen jälkeen ministeri pääsee vastaamaan. — Edustaja Tynkkynen.

14.31 Sebastian Tynkkynen ps: Kiitos, arvoisa puhemies! Pakko tässä vastata edustajan ehkä sellaiseen argumentointiin, mikä nyt ei minuun aivan uppoa. Tässä edustaja puhui aikaisemmin, että niin, voidaan olla erilaista mieltä siitä, onko tehty oikeanlaisia toimenpiteitä, mutta että kyllähän sitä on varauduttu, että Rajavartiolaitokselle tulee lisää rahaa. Totta kai se on erinomaisen hyvä asia, että Rajavartiolaitokselle tulee lisää rahaa. Mutta se ei sitä pääongelmaa tule ratkaisemaan, jos me ei olla valmiita siihen, että meille tulee vihamielistä hybridivaikuttamista laajamittaisen maahanmuuton muodossa. Se on vähän sama asia kuin jos yhtäkkiä olisi sellainen lainsäädäntö, että vankilasta saavat aivan vapaasti, vapaaehtoisesti, ihmiset poistua, jos he haluavat, ja sitten pitäisi palkata hirveä määrä poliiseja, jos tulee jotain ongelmia, ja sitten jengi lähtee liikenteeseen. Eihän silloin ratkaisu ole se, että koko ajan lisää vaan poliiseja, vaan se, että laitetaan ne vankilat kiinni, että sieltä ei kukaan pääse. Tämä on analogiana vähän samantyyppinen tilanne.

Nyt kun huomaan, että ministeri Saarikko on myöskin liittynyt keskusteluun, niin heittäisin haasteen. Tässä selkeästi edustaja Kettusella ja Köntällä oli hyvät puheenvuoron jälkiosat, joissa he nimenomaan halusivat tätä, että tilkitään nämä aukot tässä valmiuslaissa. Nyt toivoisin, että keskustan ministeri heittäisi edustajansa mukaisesti kovaa painetta nyt hallituksen sisällä, että tämä ongelma saataisiin korjatuksi. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja edustaja Juvonen.

14.32 Arja Juvonen ps: Arvoisa herra puhemies! Laajamittaisen maahantulon jälkeen meillä voi olla Suomessa sellainen tilanne, että tänne jää henkilöitä, jotka eivät ole Suomen etu. Vuoden 2015 turvapaikkakriisin jälkeen Suomessa ymmärtääkseni edelleen oleskelee henkilöitä laittomasti, ja he eivät poistu maasta. Näille laittomasti maassa oleskeleville Suomi myöntää kuitenkin palveluja: muun muassa asuminen, ruoka ja lääkkeet ovat niitä, jotka kunta heille kustantaa, ja sitten kunta Kelalta pyytää korvauksen. Kysyisin teiltä, ministeri: Onko teillä tietoa siitä, kuinka paljon tällä hetkellä meillä Suomessa oleskelee laittomasti maassa oleskelevia, ja mitä tälle tilanteelle ollaan tekemässä? Olette tuoneet myös lain, että heillä on oikeus jäädä opiskelemaan. Mitenkä tällä hetkellä nyt tämä lainsäädäntö sitten osuu näihin ihmisiin? — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja nyt ministeri Mikkonen, reilu kolme minuuttia.

Pöytäkirja PTK 45/2022 vp

14.33 Sisäministeri Krista Mikkonen: Kiitos, arvoisa puhemies! Ja kiitos edustajille keskustelusta. Tässä ei tainnut itse tähän lainsäädäntöön sinänsä juurikaan tulla kysymyksiä tai kommentteja — tai taisi tulla joku kommentti, että hyvä että tämäkin muutos tehdään — vaan tässä keskusteluun nousi nyt ehkä laajemmin tämä koko kokonaisuus ja miten varaudutaan erilaisilla lainsäädännön toimilla laajamittaiseen maahantuloon ja myös tähän välineellistämiseen. Ja niin kuin tuossa alkupuheenvuorossa totesin, tämä yksi kyseinen lakiesitys, mikä nyt on käsillä, on tietysti vain yksi pieni osa tätä isoa kokonaisuutta. Valmistelutyötä on todella sen vuoden 2015 jälkeen sisäministeriössä määrätty tekemään ja katsomaan, että minkälaisia lainsäädännöllisiä muutoksia on syytä tehdä, jotta pystymme vastaamaan laajamittaiseen maahantuloon. Ja tässä tosiaan nyt sitten tämä mahdollistaa sen, että voimme pyytää apua Euroopan turvapaikkavirastolta — mehän jo nyt voimme esimerkiksi Frontexilta, rajavirastolta, pyytää apua, ja tätä muuta lainsäädäntöä koko ajan nyt muutetaan.

Keskusteluun nousi nyt paljon nimenomaan tämä valmiuslaki ja ihan miten valmiuslakia voidaan tässä tilanteessa myös käyttää. Ja todellakin paraikaa hallitus on viimeistelemässä työtä niin, että voimme antaa esityksen valmiuslain muuttamisesta. Ja siinä on myös monia eri keinoja — tässä on nyt tavallaan kyse siitä pikakaistasta, missä hybridiuhat otetaan nyt yhdeksi valmiuslain laukeamismekanismitiksi, ja sitten määritellään, mitä valtuuksia se sitten tuo mukanaan. Ja me ollaan huomattu tätä työtä tehdessä, että siinä on toisaalta asioita, joita pystymme hyvin nopeasti laittamaan eteenpäin, ja sitten on toisia asioita, jotka sitten vaativat hieman enemmän vielä valmistelua ja tietysti riittävät lausuntoajat ja myös keskustelua [Mari Rantasen välihuuto] EU-tasolla.

Mutta tietysti tämän valmiuslain lisäksi esimerkiksi tämä rajamenettely, joka on nousut yhdeksi keinoksi vastata tällaisiin laajamittaisiin maahantulokysymyksiin ja myös hybridivaikuttamiseen, on valmistelussa. Ja siinä me voidaan varmistaa, että käsittely tapahtuu siellä raja-alueella hyvin nopeasti, ja sitten pystytään ohjaamaan pois ihmiset, jotka eivät ole oikeutettuja turvapaikkahakemukseen. Tämähän me huomattiin esimerkiksi siellä Puolan rajalla, Liettuan, Latvian rajalla, että myös se viesti siitä, että käsittely on nopea ja sellaiset, jotka eivät turvapaikkaa ansaitse, ohjataan saman tien pois, myös sitten auttaa siihen itse tilanteeseen niin, että tätä ei sitten yritetä käyttää samalla tavalla hyväkseen, niin kuin oltiin ajateltu.

Hybridivaikuttamisessa on tietysti hyvä huomioida se, että sehän on nimenomaan keino aiheuttaa sekaannusta ja jakolinjoja siihen kohdevaltioon, mihin sitä yritetään. Ja myös tässä nähtiin siellä Puolan, Latvian, Liettuan kohdalla, että sehän oli myös keino yrittää vaikuttaa EU:hun, EU:n yhtenäisyyteen, EU:n omiin arvoihin. Ja tietysti tämäkin kannattaa pitää mielessä, että silloin kun me huolehditään siitä, että meillä on oikeat välineet — laajat monipuoliset välineet — vastata tällaisiin vaikuttamiskeinoin, niin tietysti meidän täytyy huolehtia myös siitä, että me pidämme kiinni kansainvälisistä sopimuksista.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja edustaja Rantanen, Mari.

14.37 Mari Rantanen ps: Arvoisa puhemies! Kuten tuossa totesin, niin kansainvälisissä sopimuksissa on mahdollisuus poikkeuksiin myöskin silloin, kun joku tilanne on sellainen, joka uhkaa valtion sisäistä toimintaa, yleistä järjestystä ja turvallisuutta. Ja on hyvä muistaa se, että ne ihmisoikeudet ja perusoikeudet ovat myös täällä Suomen lainkäytön sisällä olevilla ihmisillä.

Pöytäkirja PTK 45/2022 vp

Mutta, jotta ihmisille ei tule väärää käsitystä tästä rajamenettelystä, josta ministeri Mikkonen puhui ja joka olisi tehokas väline tämmöiseen hybriditilanteeseen, niin jos me katsoimme tuonne Latvian, Liettuan, Puolan sekä Kreikan rajoille, niin tämä rajamenettely ei tule kyseeseen niissä tilanteissa, kun tulee sellaisista lähtömaista ihmisiä, jotka saavat lähtökohtaisesti alle 20 prosentissa kansainvälistä suojelua. Ja tämä tarkoittaa sitä, että jos meille tulee Lähi-idästä, Pohjois-Afrikasta tuotetaan ihmisiä rajalle, niin käytännössä katsoen ei mene niin, että nämä henkilöt rajamenettelyssä vain tutkitaan nopeasti, vaan heidät siirretään turvapaikkajärjestelmään. Ja kuten tässä edustaja Juvonenkin viittasi, niin semmoista henkilöä, joka tulee Suomeen, on kyllä hyvin vaikea saada täältä pois, ja tämä on se fakta, mikä meillä löytyy myöskin tilastoista sekä sen me tiedämme. Siinä mielessä toivoisin, että kun rajamenettelystä puhutaan, niin puhutaan sitten tosiasiallisesti sen sisällöstä ja siitä, kuinka tosiasiallisen tehokas keino se tällaisessa tilanteessa on, mitä se ei kyllä tämän direktiivin osalta ole.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Tynkkynen

14.39 Sebastian Tynkkynen ps: Arvoisa puhemies! On aivan totta, ministeri, että tosiaan tässä keskustelussa ei kovin paljoa suoraan juuri tähän hallituksen esitykseen liittyen käyty keskustelua, mutta me pidämme teidän läsnäoloanne täällä erittäin arvokkaana. Meillä on hyvin vähän mahdollisuuksia, varsinkin opposition kansanedustajilla, kysyä ja haastaa maahanmuuttoon liittyvistä asioista, ja siksi on hyvä, että maahanmuuttoesityksen yhteydessä voidaan käydä tätä keskustelua. Kyselytunnissa kerran viikossa on paljon asiaa, ja siksi esimerkiksi maahanmuutosta emme pääse keskustelemaan tarpeeksi. Ja toisaalta nämä tilanteet, mitä tapahtuu — nämä uhat, että sieltä kohta saattaa tulla ihmisiä — eivät odota sitä, että puolen vuoden päästä joku just siihen liittyvä maahanmuuttopykälä siellä voitaisiin kansanedustajina keskustella.

Mutta en saanut vastausta tähän kysymykseeni tai sitten en ymmärtänyt, oli niin monitulkintainen vastaus. Eli onko teillä poliittinen tahtotila siihen, että nimenomaan tässä valmistelussa tullaan toimimaan — jos on kyse tämmöisestä vihamielisestä, laajamittaisesta maahantulon aiheuttamisesta Suomen puolelle Venäjältä — niin, että se estettäisiin, että sieltä ei edes otettaisi ihmisiä tälle puolelle? Onko teillä tahtotila siihen, että se valmistelu lähtisi nimenomaan tästä näkökulmasta? — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja vielä edustaja Niemi ja sen jälkeen ministeri Mikkonen.

14.41 Veijo Niemi ps: Kiitos, arvoisa herra puheenjohtaja! Arvoisa ministeri, vuonna 2015 poliisina ollessani olin itse asiassa tämän asian ytimessä, kun Tampereella vastaanotimme ja tein näitä haastatteluja sinne tulleeille turvapaikanhakijoille. Olin myöskin asian ytimessä, kun noin sata maastapoistokuljetusta suoritin sitten niille henkilöille, joista todettiin, että he eivät ole täällä asiallisesti.

Onko nyt millään tavalla varauduttu, jos tämmöinen tilanne toistuu, siihen, että esimerkiksi Ruotsin kautta tulee tänne se noin 34 000 turvapaikanhakijaa, jotka eivät olleet kirjautuneet? Jos he ovat tulleet jo koko Euroopan halki, Dublin-sopimuksen mukaan heidän olisi pitänyt kirjautua siellä ensimmäisessä maahantulomaassa. Voiko tässä käydä jälleen niin, että Suomi Pohjolan perukkana on se viimeinen pesä, mihin tullaan täysin suoraan, ja

Pöytäkirja PTK 45/2022 vp

me joudumme kaikki vastaanottamaan, tekemään tämän kaiken työn? Onko varauduttu SM:n puolella siihen, että täytyy saada huomattavasti lisää poliiseja tekemään näitä turvapaikkaselvityksiä? Ja keitä ovat ne, arvoisa ministeri, keitä ajattelitte tähän poliisia avustaviksi henkilöiksi? Onko heillä riittävää kokemusta? 2015:han näihin tehtäviin otettiin hiltain eläköityneitä poliiseja, jotka pystyivät tekemään näitä hommia. Onko tässä samantyylinen ajatus? — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja nyt vielä ministeri Mikkonen.

14.42 Sisäministeri Krista Mikkonen (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Tosiaan tätä valmiuslakikysymystä, josta nyt paljon nousi kysymyksiä, hallitus paraikaa valmistelee, ja sen sisällöstä on myös tarkoitus huomenna jo päästä tiedottamaan. Siinä mielessä en tässä rupea sitä sen enempää avaamaan. Siinä ovat tietysti oikeusministeri Henriksson ja oikeusministeriö, jotka ovat valmisteluvastuussa, mutta nimenomaan me halutaan varmistaa ja ei nyt ainoastaan valmiuslailla vaan tämän normaalin lainsäädännönkin eri kohdilla, että meillä on riittävästi välineitä vastata erityyppisiin hybridivaikuttamisen keinoihin. Tämä lainsäädäntö nyt omalta osaltaan, mistä nyt keskustellaan, on yksi keino.

Sitten tietysti on hyvä muistaa se, että itse näissä tilanteissa tietysti Rajavartiolaitos operatiivisesta toiminnasta vastaavana katsoo, miten milloinkin näihin vaikuttamisyrityksiin rajalla vastataan. Siinä ovat myös viranomaiset yhdessä, [Mari Rantasen välihuuto] ja tähän toimintaan liittyviä suunnitelmia myös koko aika päivitetään erilaisiin skenaarioihin ja myös harjoitusta tehdään. Siinä mielessä asioihin on varauduttu.

Tässä edustaja Niemi otti esille tämän vuoden 2015 tilanteen — kun olitte ollut itse ihan siellä käytännön työssäkin tai on siitä tietoa ja kokemusta. Juuri tietysti mietitään, miten käytännössä tämän tyyppisissä erilaisissa tilanteissa tehtäisiin, miten voitaisiin esimerkiksi tässä tapauksessa, jos me saadaan apua EU:n turvapaikkavirastolta, sieltä viranhaltijoita tai ihmisiä tekemään tätä työtä, vapauttaa esimerkiksi poliisin resursseja tai Rajan resursseja sitten taas muuntuyppiseen työhön. Sehän on yksi keino tässä myös. On myös kysymys siitä, miten muutoin on ollut aikaisemmissa lakimuutoksissa esimerkiksi Maahanmuuttoviraston viranhaltijoiden mahdollisuus tehdä sitä rekisteröintiä niin, että se taas vapauttaa poliisia esimerkiksi niihin muihin, oleellisempiin tehtäviin, ja näin jokainen voi myös tavaltaan keskittyä siihen ydinosaan. Siinä tietysti tätä erilaista lainsäädäntöä ollaan myös tarkennettu, niin että se on tänä päivänä paremmin mahdollista kuin se oli esimerkiksi silloin vuonna 2015.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Edustaja Rantanen.

14.45 Mari Rantanen ps: Arvoisa puhemies! Olen kyllä aavistuksen verran harmissani siitä, että vaikuttaa siltä — niin kuin äsken luetteloin näitä, mitä laajamittaisen maahantulon osalta on tehty, ja ministeri Mikkonen viittasitte tähän valmiuslakiin, mitä sieltä on tulossa — että meillä on se tilanne, että mehän varaudumme, tai oikeastaan hallitus varautuu, siihen, että me otamme vaan kaikki vastaan. Me otamme kaikki vastaan, ja me olemme valmiita jopa siihen, että mitään ylärajaa ei ole, te niputatte koko laajamittaisen maahantulon samaan nippuun, ja tämä on todella huolestuttavaa, ja minä kyllä... [Mauri Peltokangas: Ja se on vaarallista!] — Se on varmasti vaarallistakin, mutta täytyy sanoa, että kyl-

Pöytäkirja PTK 45/2022 vp

lä kaikin puolin haluaisin vedota hallitukseen, että nyt ei ole aika minkäänlaiseen ideologiseen höperehtimiseen, vaan nyt on sen aika, että tämä koko sali pitää huolta siitä, että meidän kansallinen turvallisuus on numero yksi ja kaikki asiat, joita se vaatii, tehdään ja ne tehdään yhdessä ja hyvällä yhteistyöllä ja laajalla konsensuksella.

Tämä on kyllä sellainen asia, mikä hallituksen olisi omassa piirissään nyt hyvä käydä läpi. Nimittäin näin me emme voi jatkaa, jos teidän esityksenne tähän asiaan jatkuvat tällä samalla systeemillä, jossa siis huolehditaan vain siitä, että palvelut ovat nopeita ja palvelut ovat sujuvia. Tällä tavalla meillä on hyvin äkkiä tilanne, jossa meillä on satojatuhansia ihmisiä tässä maassa, ja tiedätte varmasti itsekin, että se ei kyllä ylläpidä yleistä järjestystä eikä turvallisuutta eikä nimenomaan kansallista turvallisuutta.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Tynkkynen.

14.47 Sebastian Tynkkynen ps: Arvoisa herra puhemies! Edustaja Rantasen tavoin jäin kyllä aika huolestuneena kuuntelemaan tätä vastausta, koska siitä ei käynyt selkeästi ilmi se, että olisitte, ja myöskin hallitus, valmiita siihen, että tämmöinen Suomeen tuleva vihamielinen maahanmuuttotyöntö, suoraan sanottuna, oltaisiin valmiita pysäyttämään. Minä uskon satavarmasti, että te saisitte koko eduskunnan tuen sille, että tämmöinen ongelma tilkittäisiin. Se on sitten eri asia, jos ideologisesti haluaa vaikka, että tänne Suomeen tulee valtavasti maahanmuuttoa. Se sitten vaaleista riippuen voidaan voimasuhteilla päättää. Te voitte pojauttaa sen kiintiöpakolaisten määrän vaikkapa kymmeniintuhansiin. Mutta jos tätä käytetään sotatoimena Suomea vastaan ihmisiä hybrdivaikuttamisen keinoin, niin se on sellainen asia, että sitä ei saisi tämmöisen ideologisen maahanmuuton väylänä tai mahdollistamisena käyttää, koska se on yksi osa sotatyökalupakkia, kun ollaan kriisin keskellä. Ja tämä pitäisi pysäyttää. Minä uskon, että tullette saamaan siihen täyden eduskunnan tuen, opposition tuen. Jos te ette siihen ole valmiita, niin voin kyllä luvata sen, että sen jälkeen oppositio kyllä tulee pitämään ääntä — ja aivan älyttömän paljon, ja kaikkialla — koska tämä on Suomen turvallisuudelle yksi oleellisimpia asioita tällä hetkellä. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Said Ahmed.

14.48 Suldaan Said Ahmed vas: Kiitos, puheenjohtaja! Suomen turvallisuus on varmasti yhteinen asia, ja olen samaa mieltä siitä, että olemme kaikki huolissamme Suomen turvallisuudesta, ja se on ihan ymmärrettävää. Toisaalta pitää myös ymmärtää, että meitä sitovat kansainväliset velvoitteet, mitä tulee turvapaikanhakijoiden, pakolaisten vastaanottamiseen. Mutta tässä ehkä oppositiolla on nyt jonkunlainen tahallinen väärinymmärrys niin, että halutaan näitä asioita ehkä tahallaan sekoittaa keskenään.

Tässä kukaan varmasti ei ole sinisilmäinen niin, että halutaan altistaa suomalaisia informatiovaikuttamiselle tai tällaiselle, jos joku vieras valtio haluaa käyttää pakolaisia. [Sebastian Tynkkynen: Ei me puhuttu informatiovaikuttamisesta mitään!] Elikkä tavallaan, jos tulee sellainen tilanne, että meitä kohtaan kohdistetaan tämmöistä pakolaisvirtaa ohjatuna, varmasti siihen ollaan valmiita reagoimaan, [Sebastian Tynkkynen: Millä tavalla?] mutta tällä hetkellä myöskään sellaista ei ole niin kuin näköpiirissä. Elikkä minun mielestäni on myös käsittämätöntä tällaisessa tilanteessa mustamaalata tällaisia uhkakuvia, jotka eivät ole nyt jo tällä hetkellä meidän näköpiirissämme. [Mauri Peltokangas: Hybrdivaikuttamisesta puhutaan ministerin suulla!]

Pöytäkirja PTK 45/2022 vp

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Vielä edustaja Peltokangas.

14.50 Mauri Peltokangas ps: Kiitos, arvoisa puhemies! Hyvää keskustelua, ja mielenkiintoni heräsi siinä vaiheessa, kun kollegani kysyivät muutaman kerran ministeriltä yleis-tilanteesta, kun lakia säädetään. Ministeri sitten sanoi, että tämä on nyt vain pieni osa, että tässä hän ei ala sitten vastaamaan muihin juttuihin. Sehän olisi helppoa ministerin tehdä koko laki pienissä osissa ja vastata aina kansanedustajille, että kun tässä nyt käsitellään tätä pientä osaa, niin eipä lähdetä siihen kokonaiskeskusteluun. No, keskustelemme siitä sitten huomenna, kun valmiuslaki, kuten toitte esiin, tuodaan keskusteluun ja otetaan ne asiat esiin.

Siitä, mitä tässä edustaja Said Ahmed juuri toi esiin, en saanut kyllä minkäänlaista kopiaa, koska sieltä tuli vähän sentyylistä tekstiä, että me mustamaalaamme, että puhutaan hybridivaikuttamisesta, kun ministeri puhuu hybridivaikuttamisesta ja kun hallitus valmistautuu hybridivaikuttamiseen. Minä en saanut tästä ajatuksesta minkäänlaista järjellistä otetta, mutta se ei liene minun ongelmani sinällään.

Jos meillä on ongelma ja me olemme lainsäädäntöä ongelmaa varten kasaamassa, niin toivoisin, että se ongelma nostetaan pöydälle ja tehdään ne lakimuutokset, joita se ongelma vaatii, että se voidaan ratkaista. Nythän siis tilanne on se, mikäli minä olen ymmärtänyt oikein, että hybridivaikuttamisen kohdalla, jos esimerkiksi vieras valtio usuttaa Suomen rajojen sisäpuolelle vaikka nyt esimerkkinä kymmeniätuhansia ihmisiä, meidän arvoisa ministerimme ottaa heidät kaikki avosylin vastaan ja ohjaa Migrin palveluihin. Tähän kohtaan voin sanoa, että olen todella huolissani — todella huolissani — [Tuomas Kettunen pyytää vastauspuheenvuoroa] koska ei ole mitään keinoa, ei ole tuotu, ei valiokuntatyössä ole tullut vastaan, ei ole tullut vastaan tässä salikeskustelussa mitään keinoa ja tahtotilaa siihen, että todellakin pysäyttäisimme näiden massojen tulemisen Suomeen. Puhutaan vain siitä, että kaikki tehdään, keinoja on, mutta kun kysytään suoraan, onko tahtotilaa vakavimmassa mahdollisessa paikassa tehdä ne ratkaisut, että ne mahdolliset ihmisvirrat voidaan tyrehdyttää, niin tähän ei vastaukseksi riitä se, että sanotaan, että juu, kyllähän siihen ilman muuta pyritään, mutta jostain ne kaikki saavat kuitenkin tulla sisälle. Tätähän te viestitätte koko ajan eduskunnalle. Tämä on minun mielestäni hyvin vastuutonta tilanteessa, missä tällä hetkellä Eurooppa elää, tilanteessa, missä Suomi tällä hetkellä on.

Hienoa olisi tehdä lainsäädäntöä, joka toimii, ei sellaista, mikä on ideologian värittämää. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Nyt, arvoisat edustajat, tätä keskustelua varten tässä yhteydessä varatut 45 minuuttia on ylitetty, mutta jos ministeri Mikkonen vielä lyhyesti vastaa, niin pääsemme eteenpäin.

14.53 Sisäministeri Krista Mikkonen (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Todellakin valmiuslakia ollaan tuomassa huomenna, ja silloin me tiedämme, mitä siellä esitetään. Minä en ole se vastuuministeri, joka valmiuslakia valmistelee, ja sen takia en tässä todellakaan pysty siihen liittyviin kysymyksiin yksityiskohtaisesti menemään, mutta sen voin sanoa, että nimenomaan myös siinä laissa etsitään niitä keinoja ja välineitä, miten voidaan puuttua erilaiseen hybridivaikuttamiseen, ja nimenomaan tämä hybridivaikuttaminen otetaan sinne yhdeksi laukaisevaksi tekijäksi ja siihen liittyviä toimivaltuuksia sitten valmiuslain ollessa voimassa sinne listataan. Voidaan tietysti sanoa, että tämä nimenomainen

Pöytäkirja PTK 45/2022 vp

lakiesitys on riittämätön, ja kuten olen monta kertaa sanonut, tähän on kokoelma erilaisia lainsäädännön muutoksia, joita olemme tehneet, valmistelua on aloitettu tällä hallituskaudella jo ihan alusta alkaen ja jo viime hallituskaudellakin sitä tehtiin, ja nyt näitä eri lainsäädäntömuutoksia pala palalta astutetaan voimaan.

Sitten tämän hybridivaikuttamisen käytännön tilanteisiin vastaamiseksi meillä on Rajavartiolaitoksella ja muilla viranomaisilla selkeä valmius, selkeät suunnitelmat, miten siihen operatiivisesti sitten puututaan, jos tällainen tilanne tulee. Siinä mielessä voidaan olla vakuuttuneita siitä, että meidän viranomaisemme, rajaviranomaiset ja muut, eivät todellakaan ole sinisilmäisiä tai katso, että tällaisiin ei olisi varauduttu. [Mari Rantasen välihuuto] Itse pidän päinvastoin huolestuttavana sitä, jos levitetään sellaista mielikuvaa kansalaisten keskuuteen, että emme olisi tällaisiin tilanteisiin varautuneita.

Olemme varautuneet ja toimimme tietenkin asianmukaisesti silloin, jos tällainen tilanne on käynnissä, [Mauri Peltokangas: Toivottavasti huomenna kerrotte, miten varaudutaan!] ja samanaikaisesti huolehdimme siitä, että myös meidän lainsäädännöstämme tilkitään erilaiset puutteet ja saamme sen ajantasaiseksi myös tämmöisiin hybridivaikuttamiskeinoihin vastaamiseksi.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Asian käsittely keskeytettiin kello 14.55.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 16.24.

Puhemies Matti Vanhanen: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 7 käsittelyä. — Keskustelu jatkuu. Edustaja Mäkelä.

16.24 **Jani Mäkelä ps:** Arvoisa puhemies! Tämä keskustelu tosiaan jäi hieman kesken aiemmin, ja ministeri on valitettavasti jo ehtinyt poistua paikalta vastaamasta kysymyksiin. Lähinnä se jäi auki ainakin omalta kohdaltani, että kun täällä toistuvasti perättiin ministeriltä lainsäädännöllisiä keinoja siihen, että tätä turvapaikanhaun oikeutta voitaisiin rajoittaa kriisitilanteissa, esimerkiksi valmiuslain nojalla, ja että valmiuslain uudistuksen tulisi huomioida tällainen tarve, niin ministeri jatkuvasti kiersi sen kysymyksen sanomalla, että meillä on nyt keinoja puuttua tällaiseen hybridivaikuttamiseen turvapaikanhaulla — meillä on keinoja. Meillä on keinoja, Rajavartiolaitoksella on keinoja, viranomaisilla on keinoja, mutta mitä ne keinot voivat konkreettisesti olla? Kuitenkin Suomi on oikeusvaltio, jossa kaiken viranomaistoiminnan täytyy perustua lakiin. Ellei viranomaisella ole laissa säädettyä toimivaltuutta tehdä jotakin, niin viranomainen ei voi niin toimia tai hän voi joutua siitä vastuuseen lain edessä. Jopa ministeri toimii tässä asiassa virkavastuulla, eli ministeri ei voi antaa sellaista määräystä, joka ei perustu mihinkään lakiin, koska jos ministeri näin toimii, hän on vastuussa siitä määräyksestä lain edessä, ja viranomainen ei voi totella ministeriä, jollei laki mahdollista ministerin käskyn toteuttamista — ei ministeri voi antaa lainvastaisia käskyjä.

Pöytäkirja PTK 45/2022 vp

Eli näin tiukasti tämä asia pitää karrikoida, että saataisiin ulos ministeriltä jonkinlainen vastaus siihen kysymykseen, onko lainsäädäntöön nyt tulossa muutoksia, jotka tällaisen turvapaikanhakuoikeuden keskeyttäisivät kriisitilanteessa, vaiko eikö niitä ole tulossa lainsäädäntöön, koska ellei niitä ole lakipykälissä, niitä oikeuksia silloin ei Suomessa ole.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Tynkkynen.

16.26 Sebastian Tynkkynen ps: Kiitoksia, arvoisa herra puhemies! Itsekin omalta osaltani lyhyesti kommentoin sitä keskustelua, mitä käytiin. Harmillista, että nyt kyseiset edustajat eivät ole paikalla. Viittaan erityisesti edustaja Suldaan Said Ahmedin puheenvuoroon, jossa hän totesi sillä tavalla, että ei ole näköpiirissä sellainen tilanne, että tänne voisi kohdistua tätä hybridivaikuttamista pakolaisten muodossa, että niitä tulisi sieltä Venäjän rajalta, puskettaisiin sen yli — ei ole näköpiirissä tällaista tilannetta. Se on jo tapahtunut, on tapahtunut Valko-Venäjällä, on tapahtunut jo Suomessa Venäjän vastaisella rajalla ihan vain muutamia vuosia sitten. On jo tapahtunut ja sen lisäksi on myös näköpiirissä [Mauri Peltokangas: Kyllä!] ja on näköpiirissä jopa siinä määrin, että huolimatta siitä, että hallitus ei ole nyt halunnut hakea sellaista ratkaisua, mitä me perussuomalaiset on esitetty, niin he ovat kuitenkin varautuneet siihen tilanteeseen, että tämä tulee tapahtumaan. Hallituksen tunnustamanakin on näköpiirissä, että hybridivaikuttamista ihmisten elämällä saatetaan käyttää Suomea vastaan. Näin ollen toivon, että tällaisia argumentteja ei enää käytettäisi tässä keskustelussa, koska tämä on ihan hallituksen toimestakin tunnustettu tilanne, että näköpiiri löytyy ja vahvasti. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan.

8. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi metallirahasta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 51/2022 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään talousvaliokuntaan.

Nyt lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Ministeri Saarikko, olkaa hyvä.

Keskustelu

14.55 Valtiovarainministeri Annika Saarikko (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Maksujärjestelmien toimivuus ja luotettavuus ovat keskeinen osa yhteiskunnan ja talouden kivijalkaa. Osa maksujärjestelmämme on edelleen metalliraha eli kolikot. Metallirahalain mukaan valtiolla on yksinoikeus lyöttää Suomessa kolikoita omaan lukuunsa. Metallirahat laskee liikkeelle Suomen Pankki, jolle asianomainen ministeriö luovuttaa metallirahat nimellisarvosta liikkeeseen laskemista varten. Rahankiertoon kuntosu puolesta

Pöytäkirja PTK 45/2022 vp

kelpaamattomista eurometallirahoista ja niiden käsittelystä säädetään Euroopan parlamentin ja neuvoston metalliraha-asetuksessa.

Asetuksen mukaan kiertoon kelpaamattomilla eurometallirahoilla tarkoitetaan aitoja kolikoita, jotka on hylätty aitouden tarkistamisen yhteydessä tai joiden ulkoasu on merkittävästi muuttunut. Asetuksen mukaan jäsenvaltioiden on poistettava kiertoon kelpaamattomat kolikot kierrosta, ja Suomessa tästä vastaa Suomen Pankki.

EU:n metalliraha-asetuksen mukaan jäsenvaltiot voivat kieltäytyä hyvittämästä kiertoon kelpaamattomia eurometallirahoja, joita on joko muutettu tarkoituksella tai jotka ovat muuttuneet prosessissa, jonka voidaan kohtuudella odottaa muuttavan niitä. Eli EU:n metalliraha-asetus antaisi mahdollisuuden kieltäytyä esimerkiksi autoromuttamoiden jätteenä syntyvien niin sanotusti romukolikoiden vastaanottamisesta.

Arvoisa puhemies! Tällä hetkellä Suomen Pankki ei kuitenkaan voi kieltäytyä vaihtamasta aitoja, mutta huonokuntoisia eurometallirahoja uuteen rahaan metalliraha-asetuksessa säädetyillä perusteilla, koska kieltäytymismahdollisuudesta ei ole säädetty kansallisessa lainsäädännössä. Tämä tarkoittaa myös sitä, että valtio on velvollinen lunastamaan Suomen Pankille palautetut romukolikot niiden nimellisarvosta. Hallitus esittääkin nyt säännöstä, jonka mukaan Suomen Pankki voisi kieltäytyä hyvittämästä huonon kuntosaa vuoksi kiertoon kelpaamattomia eurometallirahoja EU:n lainsäädännössä säädetyillä edellytyksillä. Lakiin lisättäisiin myös säännös Suomen Pankin oikeudesta kieltäytyä vastaanottamasta kiertoon kelpaamattomia eurometallirahoja, jos eurometallirahojen vastaanottamisesta tai käsittelystä aiheutuu terveystarisi niiden käsittelijöille tai jos palautettava erä ei ole pakkaus- ja merkintästandardien mukainen.

Lisäksi lakiin lisättäisiin informatiivinen säännös mahdollisuudesta valittaa Suomen Pankin kielteisistä hyvittämissäätöksistä. Samalla lakiin tehtäisiin teknisluonteinen muutos valtion metallirahojen lunastamista koskevaan säännökseen.

Tällä hallituksen esityksellä Suomen lainsäädäntö tulee samalle tasolle lukuisten muiden euroalueiden keskuspankkeja koskevan sääntelyn kanssa ja ehkäisee myös sen, ettei erittäin huonokuntoisten metallirahojen virta kääntyisi Suomeen. Esityksellä siis ehkäistään romukolikoiden järjestäytyntä tuontia. Muutos on perusteltu kolikkojärjestelmän suojelun kannalta, minkä lisäksi kyseisten metallirahojen lunastuksella on suora budjetti-vaikutus. Ilman lain muutosta Suomen Pankki joutuisi hyvittämään ja valtio lunastamaan sellaisia muutettuja eurometallirahoja, joita lukuisten muiden eurovaltioiden keskuspankit eivät ole velvollisia lunastamaan. Lakimuutoksella ei olisi vaikutusta normaaliin kansalaisten kolikoiden hyvittämiseen, kun kolikot ovat tulleet hyvitetäväksi pitkän käyttöiän tai muun vastaavan tavanomaisen vahingoittumisen seurauksena. Eli tällä esityksellä ehkäistään vain romukolikoiden järjestäytyntä tuonti ulkomailta valtion varat turvaten.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin, kiitoksia. — Edustaja Östman, edustaja Östman poissa. — Edustaja Kettunen.

14.59 Tuomas Kettunen kesk: Kunnioitettu herra puhemies! Kiitoksia valtiovarainministeri Saarikolle ansiokkaasta esittelystä laiksi metallirahasta annetun lain muuttamisesta. Kieltämättä tässä pykälässä tulee ihan mieleen Georg Malmsténin Pennitön uneksija -kappale: ”Ei ole mulla markkoja taskussa”. No, markkojen vaihtohan loppui tässä maassa jo helmikuussa 2012. Mutta halusin käyttää, arvon puhemies, tämän puheenvuoron sen takia, että nyt ei jää väärää kuvaa — ja ansiokkaasti jo ministerikin sen toi esille — elikkä edel-

Pöytäkirja PTK 45/2022 vp

leenkin saa näitä eurometallirahoja vaihtaa, mutta tällä lainsäädännöllä nyt pidetään huoli, että lähinnä näitä niin sanottuja suuria epämääräisiä ulkomailta tulevia kolikkomääriä ei sitten vaihdeltaisi.

Haluan vielä, puhemies, muistuttaa tässä tämän puheenvuoron loppuun, että käteinen raha on huoltovarmuusasia, ja käteisen rahan huolehtimisesta pitää pitää kiinni myös jatkossa. Kun nyt nykyään näillä muoviläpysköillä maksetaan elikkä pankkikorteilla, niin pidetään mielessä, että tämä käteinen rahakin pidetään maksuvälineenä myös jatkossa.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Tynkkynen.

15.00 Sebastian Tynkkynen ps: Kiitoksia, kunnioitettu puhemies! Tämä esitys metallirahasta on todellakin hyvä. Haluaisin kysyä ministeriltä sitä, miten te itse näette käteisen rahan tulevaisuuden Suomessa. Eli onko minkälaisia toimia ollut? Onko se varmasti taattu, että meillä tulee olemaan käteinen käytössä?

Näen vain myöskin sitten tämmöisen sääntelyn osalta, että ei riitä pelkästään se, että meillä on käteistä rahaa, jos palveluita ei kohta pysty enää ostamaan käteisellä — eli esimerkiksi monet liikkeet, kaupat, ovat siirtyneet siihen, että pelkästään sillä maksupäätteellä maksetaan digitaalisesti, mutta ei ole sitä käteisrahakäyttömahdollisuutta. Ja jos sitä ei ole, niin silloin käytännössä käteisellä ei ole sinänsä palveluitten näkökulmasta enää niin paljon merkitystä. Eli miten tämän hahmotatte tulevaisuuden osalta, onko jotain, mitä pystyttäisiin tekemään, että myöskin sillä käteisellä rahalla voitaisiin kuluttaa palveluita tulevaisuudessa, että se olisi tosiaankin relevantti maksuväline? — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Elomaa.

15.01 Ritva Elomaa ps: Arvoisa puhemies! Edustaja Tynkkynen nosti tärkeän asian esille, ja tämän hallituksen esityksen yhteydessä haluan itsekin kysyä käteisestä rahasta. Kuinka ministeri näkee tulevaisuuden? Tein asiasta jo aikaisempina vuosina kysymyksen, valtiopäivätoimen, ja se vastaus oli vähän sellainen epämääräinen. Myös edustaja Simula on tehnyt nyt kysymyksen tästä käteisen tulevaisuudesta. Nyt haluaisin ministerin vastauksen tähän. Mehän tarvitsemme käteistä, tulevaisuudesta ei tiedä. Vanhemmat ihmiset käyttävät sitä edelleen. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Ministeri Saarikko.

15.02 Valtiovarainministeri Annika Saarikko: Arvoisa puhemies! Alleviivaan tässä yhteydessä, että tämä hallituksen esitys käsitteli käteiskolikkorahojen palauttamisen mahdollisuutta ja ennen kaikkea ikään kuin järjestäytyneessä merkityksessä, jolloin Suomea alettaisiin käyttää tällaisena kohdemaana lainsäädäntömme puutteen vuoksi. Se oli tämän hallituksen esityksen ydinviesti, ei niinkään se tavallisten suomalaisten käteiseen tai vaikkapa kolikkovaihtoon liittyvä tarve.

Mutta kysymys, jonka perussuomalaiset edustajat Elomaa ja Tynkkynen nostivat esiin, on erittäin hyvä ja myöskin ajankohtainen, koska me olemme äskeisessäkin keskustelussa sivunneet yhteiskunnan häiriötiloja, jotka johtuisivat vaikkapa puhtaasta ilkivaltaisesta vihallisvaikuttamisesta. On selvää, että yksi tällainen muoto voisi liittyä esimerkiksi maksujärjestelmiin — tämän kaikki varmasti hahmotamme — ja monesti vasta näissä häiriötilan-

Pöytäkirja PTK 45/2022 vp

teissa huomaamme ikään kuin vanhojen, nyt jo monen mielestä vähän sivuun jääneiden käytänteiden merkityksen, joita käteismaksu edustaa. Siksi on edellytettävä, että me jatkossakin myös häiriötilanteiden varalta ylläpidämme käteismaksujärjestelmää siitä huolimatta, että jonkun sivuamani tilaston mukaan suomalaisista yhdeksän kymmenestä käyttää pääsääntöisenä maksuvälineenä nykyään jotain muuta kuin käteistä. Samalla on joukko suomalaisia, joilla syystä tai toisesta ei ole digitaalisia ja sähköisiä maksuvälineitä ja käteismaksu on ainut keino. Se murros on ollut valtava. Se ei liity vain käteisen ja toisaalta korttimaksun väliseen murrokseen, vaan tiedämme myös, että koko valuuttamaailmaan on tullut uusia muotoja aina kryptovaluutoista lähtien, eli murros on moninainen. Nostatte aivan oikean asian esiin: käteismaksun merkitys korostuu häiriötilanteissa, se on ainut vaihtoehto muutamalle prosentille suomalaisista tälläkin hetkellä normaalioloissa, ja kyllä, minusta on perusteltua käteismaksumahdollisuus säilyttää jatkossakin, vaikkakin sen merkitys käy yhä pienemmäksi. [Ritva Elomaa: Hyvä! — Mauri Peltokangas: Erinomainen vastaus!]

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin talousvaliokuntaan.

9. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi maataloudessa käytettyjen eräiden energiatuotteiden valmisteveron palautuksesta annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 52/2022 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Matti Vanhanen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Keskusteluun, ministeri Saarikko.

Keskustelu

15.04 Valtiovarainministeri Annika Saarikko (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on siis paljon eduskunnassakin puhututtanut maatalouden kannattavuuden, maksuvalmiuden akuutti kriisi energiahintojen nousun vuoksi ja hallituksen siihen etsimät ratkaisut. Ja näistä ensimmäisenä esitellään nyt maatalouden energiaveron lisäpalautus.

Muutama sana, arvoisa puhemies, taustaksi. Venäjän Ukrainaan kohdistamalla brutaalilla hyökkäyksellä on ollut moninaisia vaikutteita ja heijasteita, ja yksi niistä on pahentunut maatalouden kustannuskriisi. Tilanteen helpottamiseksi ja huoltovarmuuden turvaamiseksi hallituksen varautumisen ministerityöryhmä on johdollani linjannut toimia, jotka lisäävät tukea kotimaiselle ruoantuotannolle merkittävästi. Kokonaisuus sisältää nopeavaihteisia tukimuotoja tilojen maksuvalmiuden tukemiseksi sekä samalla myös toimia, joilla vauhditetaan energiaomavaraisuuden kasvattamista ja siirtymää pois fossiilisista tuotantopanoksista, joiden hinnat ovat nousseet nyt kohtuuttomasti.

Pöytäkirja PTK 45/2022 vp

Yhtenä maatalouden kustannuskriisiä helpottavana, ja kyllä, ennen kaikkea nopeavai-
kutteisena toimenä hallitus linjasi maatalouden harjoittajille maksettavan maatalouden
energiaveron kertaluonteisesta lisäpalautuksesta, ja nyt meillä on lähetekeskustelussa juu-
ri tämä esitys. Tarkoituksena on, että valtio tukee maatalouden harjoittajia 45 miljoonan
euron suuruisella kertaluonteisella lisäpalautuksella. Taustalla on myös huoltovarmuuden
turvaaminen, suomalaisen ruoantuotannon jatkuvuus.

Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että maatalouden harjoittajille maksettaisiin ener-
giaveron lisäpalautusta EU:n vähimmäisverotasoon asti vuoden 21 eli viime vuoden aika-
na maataloudessa käytetyistä energiatuotteista, eli käytännössä aivan samoin kuin jo ker-
taalleen tänä vuonna on tehty: käytännössä palautusta maksettaisiin kevyestä ja raskaasta
polttoöljystä. Lisäpalautusta maksettaisiin 14,80 senttiä litralta kevyestä polttoöljystä, R-
luokan biopolttoöljystä 6,35 senttiä litra ja raskaasta polttoöljystä 17,17 senttiä kilogram-
malta. Lisäpalautusta ei maksettaisi sähköstä eikä kaikesta biopolttoöljystä, koska siihen ei
ole edellytyksiä — niiden verot ovat jo EU-vähimmäistasolla.

Lisäpalautuksesta lähes 99 prosenttia — voidaan sanoa, että siis käytännössä kaikki —
koskisi nyt kevyttä polttoöljyä. Kevyttä polttoöljyä käytetään lämmityksessä sekä erityi-
sesti traktoreissa, kuivureissa ja muissa maataloudessa käytettävissä työkoneissa. Loppu-
osa koskisi pääasiassa raskasta polttoöljyä, ja sitäkin käytetään lähinnä kasvihuoneissa.
Lisäpalautuksen jälkeen kevyestä polttoöljystä jäisi maksettavaksi 2,1 senttiä litralta ja
huoltovarmuusmaksu, R-luokan biopolttoöljyssä vastaavasti niin ikään 2,1 senttiä, mutta
raskaasta polttoöljystä jäisi maksettavaksi 1,5 senttiä kilogrammalta ja tuo sama huoltovar-
muusmaksu.

No nyt sitten, miten tämä vaikuttaa, arvoisa eduskunta: Tässä on tietenkin hyvin vaikeaa
arvioida keskimääräistä — tai keskiarvon ja keskimääräisen lisäpalautuksen voi laskea,
mutta tilaajan tilanne on hyvin erilainen. Hakijaa kohti tämä on keskimäärin noin 1 300 eu-
roa ja yleisin palautuksen osuus alle 1 000 euroa. Muun maatalouden kuin kasvihuoneiden
osalta lisäpalautuksesta yli 15 miljoonaa tässä kohdistuu maatalouden harjoittajille, joiden
pääasiallinen toimiala on erilainen kasvinviljely. 9 miljoonaa kohdistuu maatalouden har-
joittajille, joilla on kotieläintaloutta, ja noin 15 miljoonaa sekatiloille. Yli 3 miljoonaa koh-
distuu maatalouden harjoittajille, joiden pääasiallinen toimiala on joku muu. Palautuksen
kasvu on suurinta erilaisessa kasvinviljelyssä, sillä öljytuotteiden osuus energiakulutukses-
sa on muita suurempaa siellä. Kasvihuonetoiminnan osuus tästä lisäpalautuksesta on 1,9
miljoonaa.

Tavoitteeni ja koko hallituksen vahva viesti eduskunnalle on, että tämä lisäpalautus
päästäisiin maksamaan mahdollisimman nopeasti — siksi juuri, että akuutti maksuval-
miuskriisi on juuri nyt suurin — ja se riippuu tietysti siitä, kuinka nopeasti eduskunta tä-
män kokonaisuuden pystyy käsittelemään — hallituksessa tämä tehtiin niin ripeästi virka-
työnä kuin suinkin oli mahdollista. Sitä kautta nopeus liittyy siihen, milloin lisäpalautus
viljelijöiden tilillä on. Vuoden 21 osalta palautuspäätöksiä on, siis normaalin kaavan mu-
kaan, ikään kuin olemassa olevan lain mukaan, suurin osa tehty ja palautukset myös mak-
settu tileille maaliskuun aikana. Ja Verohallinto on nyt arvioinut eduskunnan aikataulusta
riippuen, että lisäpalautuksen maksatus olisi touko—kesäkuun vaihteessa. Tämä on tärkeä
tieto sekä viljelijöille että totta kai myös pankeille, joiden kanssa viljelijät joutuvat nyt käy-
mään tiheää asiointia tilojen taloustilanteen vuoksi.

Mutta todettakoon, että niille, jotka eivät vielä ole saaneet päätöstä, lisäpalautus makset-
taisiin, kun palautuspäätös on hyväksytty. Ja niille hakijoille, jotka ovat jostain syystä saa-

Pöytäkirja PTK 45/2022 vp

neet hylätyn päätöksen aiemmin, koska laissa säädetty viidenkymppin vähimmäisraja ei olisi ylittynyt, mutta tämän lisäpalautuksen myötä vähimmäisraja ylittyy, maksu tulisi sitten syksyn 22 aikana. Mutta isossa mittakaavassa se tärkein tieto on tuo touko—kesäkuu valtaosalle näistä veronpalautuksensaajista.

Arvoisa puhemies! Nyt esittelyssä olevan energiaveron lisäpalautuksen lisäksi totean vielä, että tämä maatalouden kokonaisuusratkaisu sisälsi kuluvalle vuodelle kansalliseen luonnonhaittakorvaukseen 120 miljoonan korotukset, kansallisten tukien lisätuet sika- ja siipikarjatalouteen, kasvihuonetuotannolle, puutarhatuotteiden varastointiin, poro- ja kalatalouteen sekä EU:n kriisitukeen ja sen täydentämiseen kansallisella rahoituksella. Ja lisäksi tosiaan linjattiin toimia, joilla irtaannutaan fossiilisesta polttoaineesta uusiutuviin energiamuotoihin, ja tässä isoin joukko on investointituet.

Mutta korostan, arvoisa puhemies, että hallituksella oli varmasti niin kuin poliittisesti kansallisesti katsottuna tahtoa kyllä tehdä ratkaisuja, joissa vielä muitakin elementtejä olisi pystytty nopeammin saamaan viljelijöiden tilille. Ja me teimme valtavasti töitä EU:n suuntaan, että valtiontukisäädökset muuttuisivat tavalla, joka tämän mahdollistaisi. Me saimme EU:ssa aikaiseksi ison ratkaisun, että ylipäätään maatalouteen suhtaudutaan nyt kriisialana Ukrainan hyökkäyssodan jälkeen, mutta byrokratia ja uusien tukimuotojen edellytykset eivät tehneet näistä kansallisista ratkaisuista käytännön toimeenpanon näkökulmasta erityisen helppoja. Me olemme tehneet kaiken sen, mitä EU-lainsäädäntö meille nyt mahdollisti, ja siksi nopein keino on energiaveron lisäpalautus, ja sitten tullaan niin pian kuin mahdollista tileille tuotaviin lisätukiin ennen kaikkea tuon luonnonhaittakorvauksen muodossa.

Muitakin vaihtoehtoja oli, mutta EU-valtiontukisäännökset eivät niitä valitettavasti tässä vaiheessa mahdollistaneet. Olen kuitenkin hyvin tyytyväinen, että tämä energiaveronpalautus, ikään kuin kertaluontoinen lisäpalautus, saatiin nyt näinkin nopeasti käsittelyyn. Tiedän, että tilat tätä odottavat, ja sitä on lupa odottaa. Kaikki suomalaiset syövät, ja kaikkien suomalaisten vuoksi suomalainen ruoka on se, jonka eteen teemme töitä joka ikinen päivä. Ja sitä tehdään tiloilla, pelloilla nyt, kun kasvukausi on alkamassa.

Puhemies Matti Vanhanen: Kuulin tämän äsken edellisen keskustelun osalta: silloin kun päätin keskustelun, niin jokseenkin samaan aikaan edustaja Tynkkyseltä oli puheenvuoropyyntö tullut. En ollut sitä huomannut, pahoittelen siitä. Onneksi kyse oli lähete keskustelusta ja asia palaa vielä päätöskeskusteluun myöhemmin. — Edustaja Koskela.

15.12 Jari Koskela ps: Arvoisa herra puhemies! Hallituksen esityksessä maatalouden harjoittajille maksettaisiin energiaveron lisäpalautusta EU:n vähimmäisverotaseen asti vuoden 21 aikana maataloudessa käytetyistä energiatuotteista, kuten tässä hetki sitten kuultiin. Palautus koskee pääosassa kevyttä polttoöljyä, jota käytetään lämmityksen lisäksi esimerkiksi traktoreissa, kuivureissa sekä maatalouden muissa työkoneissa. Esitys kasvattaa vuoden 22 menoja 45 miljoonalla eurolla, jotka sisältyvät vuoden toiseen lisätalousarvioon.

Esitys on kyllä kannatettava, koska maatalouden syvä kriisi vaatii toimia, mutta pareminkin nämä rahat voisi kohdentaa. Perussuomalaiset kohdistaisi tuen toisella tapaa. Parempi keino olisi vähintäänkin määräajaisesti madaltaa liikennepolttoaineiden verotusta. Tällä olisi ohjaava vaikutus toimintaan juuri tässä hetkessä. Menneet ovat menneitä. Veronpalautus on hyvä, mutta pahimmillaan raha voi valitusten jälkeen tulla tilille vasta syk-

Pöytäkirja PTK 45/2022 vp

syllä, vaikka ministeri juuri äsken tuossa vakuutti, että touko—kesäkuussa suurin osa ra-
hoista olisi tileillä. Elikkä me tiedämme, että maatalousyrittäjät tarvitsevat apua juuri tällä
hetkellä. Kriisi on nyt akuutti ja päällä parasta aikaa.

Voi toki olla, että tästä palautuksesta tulee toistuva menettely. Silloinkin on huomatta-
va, että palautusta ei saa sähköön tai niin sanotun toisen sukupolven biopolttoaineiden ku-
lutuksesta. Tämä ei kannusta investointeihin eli siirtymään pois fossiilisista polttoaineista,
jota hallitus tavoittelee.

Ymmärrämme hyvin, että polttoaineverojen madaltaminen on hallitukselle hyvin vai-
keaa, koska olette sitoutuneet maailman kunnianhimoisimpaan ilmastopolitiikkaan ja fos-
siilisten polttoaineiden käyttö on hallitukselle ehdoton ”ei” lyhyelläkin aikavälillä. Pitäisi
kuitenkin ymmärtää nyt käsillä oleva erittäin vaikea tilanne ja lukuisat huoltovarmuuttam-
me uhkaavat seikat.

Erityisen outona pidän sitä, että tuesta pitää tehdä etukäteen ilmoitus Euroopan unionil-
le ja EU voi tarvittaessa jopa puuttua asiaan. Tällaista turhaa byrokratiaa pitäisi päästä eh-
dottomasti purkamaan. EU:n puuttuminen suhteellisen pieniin asioihin ei mitenkään pal-
vele kotimaista elinkeinopolitiikkaa saati helpota kansallista kriiseihin varautumista. —
Kiitoksia.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Östman.

15.15 Peter Östman kd: Arvoisa puhemies! Hallitus päätti maaliskuun lopulla toimista,
joilla turvataan maatalouden huoltovarmuutta. Yksi näistä toimenpiteistä on tämä hallituk-
sen esitys, jonka mukaan energiaverojen vuoden 2021 palautuksen lisäämiseen kertaluon-
toisena toimenä suunnataan 45 miljoonaa euroa.

Me kristillisdemokraatit olemme maatalousyrittäjien tavoin hyvin pettyneitä siihen, et-
tei hallitus löytänyt tukipakettiinsa toimia, jotka auttaisivat tiloja niiden akuutissa kriisis-
sä, siis juuri nyt. Ensimmäiset paketin tuomat eurot ovat päätymässä tiloille vasta heinä-
kuussa, osa myöhään syksyllä.

Energiaveron tuplapalautukset ovat tervetulleita — kiitos siitä. Tämä kohdistuu niille ti-
loille, jotka kustannuskriisistä oikeasti kärsivät. Ajoitus on kuitenkin pahasti epäonnistu-
nut. Kriisi on ollut tiedossa, se ei alkanut Ukrainan sodan myötä. Silti hallitus on katsellut
kriisiä kädet taskussa pitkälle kevääseen. [Tuomas Kettunen: Ei pidä paikkaansa!]

KD julkaisi maatalouspaketinsa maaliskuussa vaatien hallitukselta kriisitoimia tiloille,
jotta tulevan satokauden sato voitaisiin maksimoida. Hallitus tuli ulos samana päivänä tie-
dolla, että se panostaa maatalouden kriisiin. Tietoa paketin sisällöstä odotettiin viikkoja.
Samaan aikaan viljelijät joutuivat tekemään päätöksiä kevätkylvöistä vailla tietoa siitä,
mitä hallituksen lupaus tiloille tarkoittaa.

Kun paketti lopulta tuli, pahimmat pelot toteutuivat. Kevätkylvöt alkavat pettyneissä
tunnelmissa. Euroakaan hallituksen tukipaketista ei ehdi päätyä viljelijöiden tileille ennen
kuin siementen pitää olla maassa, ja juuri siksi osalla tiloista kevätkylvöt eivät ala laisin-
kaan.

Arvoisa hallitus, viljelijät eivät ymmärrä laskutapaanne. Lupasitte 300 miljoonaa kus-
tannuskriisin helpottamiseksi, ja tuottajat luulivat, että tarkoittitte tukea heitä. Hehän kus-
tannuskriisistä eniten kärsivät. Todellisuudessa teitte paketin, josta vain osa on tarkoi-
tettu tiloille ja siitäkin ensimmäiset eurot maksetaan vasta, kun kylvöaika on takana ja pi-
täisi jo valmistautua puinteihin. Osa tuesta on tulossa tileille vasta syksyllä, kun viljan pi-

Pöytäkirja PTK 45/2022 vp

täisi olla korjattu ja kuivattu. Millä logiikalla tämä auttaa viljelijöitä kustannuskriisissä? He elävät sen todellisuuden kanssa, että lannoitteiden hinnat ovat nousseet pilviin ja polttoaineiden hinnat moninkertaistuneet. He joutuvat tekemään päätöksiä siitä, paljonko eläimiä laitetaan teuraaksi, kun raha ei riitä rehuun. He lähtevät toukotoihin punniten sitä, viekö päätös jatkaa ruoantuottamista lopulta leivän omankin perheen pöydästä. On absurdia, että sellaista joutuu edes pohtimaan tällaisena aikana. Ikävä kyllä monella tilalla tämä punninta on päätynyt siihen, ettei tuotannon jatkamiselle ole edellytyksiä.

Arvoisa puhemies! Hallitus lupasi myös, että sillä on valmius toimiin, jos kauppa ei vapaaehtoisesti hoida osuuttaan kriisissä. Kuinka kauan aiotte odottaa, vai ovatko kaupan tähdästäiset toimet mielestänne riittäviä? [Tuomas Kettunen: Eivät ole!]

MTK uutisoi tällä viikolla, että kassakriisi ajaa parhaillaan alas suomalaista lihan ja kananmunien tuotantoa. KD on esittänyt kustannusindeksiä elintarvikemarkkinoille. Myös näillä toimilla on kiire. Viljasato määrää pitkälti myös kotieläintuotannon suunnan vuosiksi eteenpäin. Alas ajettua tai supistettua tuotantoa ei varsinkaan kotieläintiloilla pystytä nopeasti palauttamaan, vaan supistukset ovat lähtökohtaisesti pysyviä.

Arvoisa puhemies! Lopuksi: Kaikki ei toki ole hallituksen syytä. [Tuomas Kettunen: Ei niin!] Osa kritiikistä kuuluu EU:lle. Sen jäykkyys on ajamassa ruokatuotantoamme nurin. EU:n maatalouspolitiikka tarvitsee jättiremontin, ja sen keskiössä tulee olla tukien suunnittaminen ruoantuotantoon. Korotettujen luonnonhaittakorvausten maksaminen kriisitilana kaikenlaisille hömpähehinäpelloille on pohjimmiltaan EU:n jäykän järjestelmän vika, sellainen vika, joka pitää korjata kiireen vilkkaa ja luoda sellaiset tukijärjestelmät, jotka mahdollistavat nimenomaan ruoantuotannon edellytysten varmistamisen kaikissa olosuhteissa. [Ritva Elomaa: Hyvä puhe! — Tuomas Kettunen: Oli paljon hyvää, mutta oli paljon huonoa!]

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Aittakumpu poissa, edustaja Mäkelä poissa. — Edustaja Elomaa.

15.21 Ritva Elomaa ps: Arvoisa puhemies! Suomen maatalous on todella pahassa jamassa tällä hetkellä. Ruoantuottajien käsiin räjähtänyt kustannuskriisi on äärimmäisen vakava uhka Suomen maatalouden tulevaisuudelle. Rehujen hinnat ovat nousseet rajusti, lannoitteet kallistuneet tuntuvasti, ja polttoaineiden hinnat hipovat pilviä. Nämä yhdistettynä todella alhaisiin tuottajahintoihin ovat myrkyllinen yhdistelmä. Yhtälö on yksinkertaisesti täysin kestävä. Ruoantuottajat ovat koko ruokaketjun kivijalka. Ilman heitä ei olisi kauppojen hyllyillä kotimaisia tuotteita sellaisessa mittakaavassa, mihin olemme tottuneet.

Tästä huolimatta alkutuottajat ovat jääneet ruokaketjussa muiden toimijoiden jalkoihin. Etenkin kaupan ala on onnistunut neuvottelemaan itselleen suuret voittoprosentit verrattuna ruoantuottajiin. Tämä ruokaketjun tulonjakoa koskeva ongelma on ollut olemassa jo iät ja ajat. Nyt vihdoinkin vaikuttaa siltä, että epäkohdan suhteen on herätty tuottajien kannattavuuden syöksen myötä ja ruokaketjun toimijat ovat alkaneet ratkoa haastetta neuvottelujen merkeissä. Toivon sydämestäni alkutuottajien kannalta reilua neuvottelutulosta. Luulisi, että kauppaliikkeitäkin kiinnostaisi tulla vastaan kuluttajahinnoissa, sillä tilanne on ajautunut siihen pisteeseen, että kohta alkaa menemään maatilaa konkurssiin armotonta tahtia, ellei muutosta tule. On päivän selvää, etteivät tuottajat jaksa loputtomiin pyörittää tiloja jopa tappiolla. Lähtisitkö sinä töihin, jos et saisi palkkaa tekemästäsi työstä? [Peter Östman: En!]

Pöytäkirja PTK 45/2022 vp

Arvoisa puhemies! Energiaveron palautus erinäisten polttoaineiden osalta maatalouden toimijoille on sinänsä ihan kannatettava esitys. Tosin siinä ei oteta huomioon liikennepolttoaineita, jotka ovat maataloudessa tuntuva kustannus. Veronpalautusten kilahtamiseen tilille menee pitkä aika, ja mahdollisuudet viivästymiseen ovat todelliset. Tuottajien kustannuskriisi on käsillä tässä ja nyt. Rahaa tarvittaisiin heti. Ministeri kylläkin lupaili, että jos saataisiin vähän tähän aikatauluun nopeutta, niin että tulisi jo toukokuussa viimeistään. No se jää toivomisen varaan, mutta katsotaan.

Perussuomalaisten ajama polttoaineveron alennus sen sijaan toisi suoraa helpotusta tähän hetkeen. Eikö hallitus olisi edes valmis harkitsemaan polttoaineveron madaltamista määrääjäksi? Se toisi helpotusta monen suomalaisen tilanteeseen.

Tämän esityksen mukaiset toimet ja koko hallituksen 300 miljoonan euron tukitoimet maataloudelle ovat kuitenkin laiha lohtu isossa kuvassa. Lisäksi rahaa ei kanavoidu tehokkaasti tavalliselle tuottajalle. Palautevyöry ja -ryöppy viljelijöiltä on ollut ihan valtavaa tämän tukipaketin jälkeen, koska viljelijät odottivat helpotusta ihan siihen akuuttiin hätään, ei pääosin siihen, miten sitä vihertämistä edistetään tulevaisuudessa. Toki EU hankaloittaa, kuten olemme todenneet, tuottajien suoraa tukemista kilpailullisista syistä. Joka tapauksessa nyt olisi kuitenkin keksittävä pikaisesti purevat keinot ja kaivettava riittävät eurot Suomen maatalouden pelastamiseksi. Asia on tärkeä, sillä puhdasta, terveellistä kotimaista ruokaa tarvitaan suomalaisten pöytiin jatkossakin.

Ja täytyy sanoa, että ympäristöministeriö ympäristöministerin johdolla voisi katsoa myös vähän peiliin ja vähän enemmänkin, eli virkamiehien ministerin johdolla pitäisi ymmärtää, missä tilanteessa me ollaan tällä hetkellä. Meillä tulee ruokapula, jos ei toimita toisin.

Lisäksi ruoantuotannon omavaraisuusaste on keskeinen palanen huoltovarmuutta, joka on noussut taas entistä tärkeämmäksi teemaksi Venäjän hyökättyä Ukraina. Hälyttävää on, että maailmanlaajuinen nälänhätä on todellinen uhka, joka voi realisoitua ihan todelliseksi, jos Venäjä saa jatkaa rikollista sotaa. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Könttä.

15.25 Joonas Könttä kesk: Kiitos, arvoisa herra puhemies! Kiitos hallitukselle tästä esityksestä. Kuten ministeri totesi, touko-kesäkuun maksatus on suhteellisen nopea aikataulu, ja aika hyvin ministeri myös kuvasi sitä ongelmatiikkaa, mikä tähän liittyy, ennen muuta EU:sta johtuvaa sääntelyä.

Ruoantuotanto, kotimainen ruoka: kysymys on huoltovarmuudesta. Aika usein unohdetaan, että tähän maahan vienti ja tuonti tapahtuu 82-prosenttisesti meriteitse: siitä vienti muistaakseni on yli 90 ja tuonti 82 prosenttia. Siis on aivan keskeistä, että niissä tilanteissa, kriisiaikoina, meillä on kotimaista ruoantuotantoa. Ja vaikka kotimaisen ruuan omavaraisuusaste on 80 prosenttia, siis suhteellisen korkealla, niin tämä luku on kuitenkin osittain näennäinen, sillä esimerkiksi eläimien vaatimista valkuaisaineista vain 18 prosenttia on kotimaista, eli tätä lukua pitäisi saada myös kasvatettua, että meillä on aito kotimaisuus, omavaraisuus ruoantuotannossa. Ihminen tarvitsee ruokaa, lämpöä, nämä ovat ihan perinteisiä, perustavanlaatuisia fundamentteja, tarpeita meille ihmisille, ja sen takia kotimainen ruokaomavaraisuus on äärettömän tärkeässä osassa.

Arvoisa puhemies! Maatalouden kannattavuus jakaantuu nähdäkseni kahteen keskeiseen kysymykseen, joista tässä hallituksen esityksessä vastataan tähän akuuttiin kriisiin,

Pöytäkirja PTK 45/2022 vp

joka maataloudella on meneillään. Nämä akuutit toimenpiteet ovat hallituksen pöydällä olleet korkealla prioriteetillä, ja kiitän niistä toimista, vaikkakin edelleen tarvitsemme lisätoimia, jotta tähän akuuttiin kriisiin vastataan.

Mutta sitten se toinen ja pidempiaikainen ongelma, joka kotimaiseen ruuantuotantoon, maatalouteen, liittyy, on pitkäaikainen kannattavuuskriisi, johon liittyvät täälläkin salissa aiemmin pidetyt puheenvuorot kaupan, teollisuuden roolista tässä ruokaketjussa, siitä, että hän, joka tekee kovimman työn, saa vähiten euroja. Ja toivoisin, että tähän pitkäaikaiseen kannattavuusongelmaan hallitus ensin tietysti hyvällä, mutta sitten vaikka pahalla puuttuu, jotta ne eurot valuvat sieltä kaupan ja teollisuuden pöydistä myös sinne tuottajan kukkeroon, koska ilman tuottajan panosta sitä ruokaa ei myöskään sinne kaupan hyllylle päädy, ja tässä tämä meidän kotimainen markkinamalli, jossa on kaksi suurta toimijaa ja vain muutama pienempi toimija, ei oikein toimi. Tämä on ollut tiedossa jo pidempään, mutta aivan niin kuin edellinen puhuja mainitsi, tähän on herätty nyt, ja onneksi on herätty.

Ja haluan myös nostaa kiitoksena esille kristillisidemokraattien puheenvuorosta tuon ajatuksen eräänlaisesta indeksistä. Meidän tarvitsee saada: a) oikeudenmukaisemmat sopimukset, b) joko lyhyemmät sopimuskaudet, tai c) se, että ne on sidottu indeksiin, jotta se tuottaminen on aina kannattavaa. Kyllä jokainen sen ymmärtää, että jos on ostettu vaikkapa tuotannossa tarvittavia aineita yhdellä aikaa ajankohdasta ja sitten myydään toisaalla, niin siinä se ero voi olla jo hyvin suuri. Näitä toimenpiteitä me tarvitsemme näihin pitkäaikaisiin kannattavuuskriiseihin, ja toivon, että hallitus tarttuu tähän ensin tietysti hyvällä neuvotellen, mutta sitten mahdollisesti myös vähän pahemmalla. [Tuomas Kettunen: Hyvä, jämäkkä puheenvuoro! — Mauri Peltokangas: Voi, kun tuo puhuja istuisi hallituspuolueessa!] — Istun.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Sankelo, poissa. — Edustaja Kettunen.

15.29 Tuomas Kettunen kesk: Kunnioitettu herra puhemies! Edustaja Köntän puheenvuorosta on hyvä jatkaa. Ensinnäkin haluan kiittää ministeriä ansiokkaasta esittelystä. Tosiaan valtio tukee nyt maataloudenharjoittajia 45 miljoonalla eurolla kertaluontoisen energiaveron lisäpalautuksella. Ja niin kuin ministeri Saarikko tuossa jo totesi, hallitus on kiirehtinyt, että tämä energiaveron palautus tulee mahdollisimman nopeasti eduskunnan käsittelyyn. Ja nyt toivoisinkin, kun nyt tätä lähetekeskustelua käydään, että eduskunta valio-kunnissa mahdollisimman nopeasti käsittelee tämän kyseisen lain, että sitten — niin kuin verottajakin on todennut — touko—kesäkuussa päästään näitä lisäpalautuksia palauttamaan viljelijöitten suuntaan, koska tosiaan tämä kannattavuuskriisi on niin akuutti, että mitä nopeammin, sitä nopeammin ja sen parempi.

Edustaja Östman käytti ansiokkaan puheenvuoron. Siinä oli paljon hyvää, mutta muutamia asioita oli hieman oikaistu, mutkia oli vedetty tietyiltä osin suoriksi. Viljelijä ei lähtökohtaisesti halua niitä tukieuroja. Hän haluaa sille alkutuotteellensa asianmukaisen hinnan, millä hän pystyy sitten pyörittämään yritystoimintaansa.

Huoltovarmuuspaketti — minkä edustaja Östman toi esille omassa puheenvuorossaan, 300 miljoonaa euroa, huoltovarmuuspaketti viljelijöitten tukemiseksi — on itse asiassa EU:n suurin paketti, jos vaikka verrataan esimerkiksi Ruotsiin. [Mauri Peltokankaan välihuuto — Ritva Elomaa: Ei mene viljelijän taskuun paljoa!] Ruotsihan tuki 100 miljoonaa euroa. Nämä ovat hyviä nostoja, ja tämän pohjalta tämä antaa semmoisen lähtökohdan, että viljelijöitä tuetaan, viljelijöitä pitää tukea. Mutta niin kuin edustaja Köntä toi esille, se pit-

Pöytäkirja PTK 45/2022 vp

kän aikavälin ongelma: kauppa ja teollisuus, kuinka he tulevat matkaan. Tämän viikon lopulla uusi maa- ja metsätalousministeri Kurvinen aloittaa työnsä, ja olen hyvin luottavainen hänen ratkaisukykyynsä sen suhteen, että kaupan ja teollisuuden kanssa käydään asianmukaiset neuvottelut, että he tulevat mukaan tähän viljelijöitten ahdingon parantamiseen.

Puhemies Matti Vanhanen: Käytettävissä olevan ajan puitteissa annan vielä edustaja Östmanille puheenvuoron.

15.31 Peter Östman kd: Arvoisa puhemies! Kiitän, edustaja Kettunen, siitä, että hän siteerasi Könttää, joka siteerasi allekirjoittanutta, siinä, mikä koskee tämä kaupan alan vahva [Tuomas Kettusen välihuuto] markkinahallintatilanne.

Mutta sitten kiinnititte huomiota siihen, että minä olisin ikään kuin oikonut jossakin asiassa ja sanoitte, että viljelijät eivät halua tukea. No, eivät he halua tukea, he haluaisivat nimenomaan sitä, että hallitus kykenisi puuttumaan tähän kaupan vahvaan asemaan, ja siitä on puhuttu viime eduskuntakaudella, kun oli keskustalainen ministeri. Nyt on keskustalla myöskin maa- ja metsätalousministeriön salkku, nyt olisi aika tai olisi jo ollut aika tehdä sitä. Ei olisi tarvinnut tätä kriisipakettia ylipäätään miettiä [Mauri Peltokankaan välihuuto]. Mutta sikäli, kun pystyttiin korona-aikana antamaan kriisitukea myöskin muille yrittäjille: eivät hekään olisi halunneet tukia, he olisivat halunneet pärjätä omalla liiketoiminnallaan, mutta nyt on todella kassakriisi edessä maanviljelijöittenkin keskuudessa. Ja niin kuin MTK:kin sanoi, nyt on moni viljelijä päättänyt lopettaa toimintansa, ja meillä ei ole yhtään varaa odottaa lisää, vaan nyt olisi tehtävä ratkaisuja ja sellaisia kestäviä ratkaisuja, jotka auttavat tähän akuuttiin kriisiin mutta myöskin pidemmällä aikajänteellä.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin valtiovarainvaliokuntaan.

10. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi valtion virkamieslain ja Suomen Pankin virkamiehistä annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 50/2022 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Matti Vanhanen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 10. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Keskusteluun, ministeri Paatero.

Keskustelu

15.33 Kuntaministeri Sirpa Paatero (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kyseessä on hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi valtion virkamieslain ja Suomen Pankin virkamiehistä annetun lain muuttamisesta.

Pöytäkirja PTK 45/2022 vp

Esityksessä on kaksi erillistä asiaa: Ensimmäinen on, että toimeenpannaan työehtodirektiivin edellyttämät muutokset koskien Suomen valtion ja Suomen Pankin virkamiehiä. Toiseksi tehdään sairauspoissaolon ilmoittamisesta valtiolle helpompaa korona-ajan kokemuksen perusteella.

Työehtodirektiiviin perustuvien muutosten taustalla ovat työ- ja elinkeinoministeriön asettaman kolmikantaisen työryhmän esitykset, jotka toimeenpannaan muiden työntekijäryhmien osalta omissa esityksissään ja nyt tässä siis valtion virkamiesten osalta. Tässä on huolehdittu, että ne ovat samansisältöisiä. Nämä keskeiset esitykset ovat parantamassa työntekijöiden oikeuksia seuraavasti:

Ensinnäkin virkamiehellä olisi jatkossa oikeus saada kirjallinen selvitys työnteon keskeisistä ehdoista. Toisena virkamiehellä olisi myös tiedustellessaan, pyytäessään mahdollisuutta päästä turvautumaan työsuhdemuotoon oikeus saada viranomaisen vastaus pyyntöön kirjallisena. Kolmantena koulutuksen osalta: koulutuksen on oltava virkamiehille maksutonta ja tapahduttava työajalla silloin, kun kyse on työn kannalta tarpeellisesta koulutuksesta, jota viranomaisella on velvollisuus tarjota.

Sitten tämä toinen asia sairauspoissaolon ilmoittamisesta:

Helpottaminen tulee siitä kokemuksesta, jota olemme saaneet korona-aikana valtiolta, kun olemme olleet käytännössä, että enintään viiden vuorokauden koronapoissaolon on voinut ilmoittaa oman arvion perusteella ilman lääkärintodistusta tai vastaavaa terveydentai sairaanhoitajan ilmoitusta. Nykyisin tämä malli on koskenut korkeintaan kolmen vuorokauden sairauspoissaoloja. Nyt tätä lakia muutettaisiin niin, että kaikissa tulevaisuudessa olevissa sairauspoissaoloissa noudatettaisiin tätä enintään viiden vuorokauden poissaolon omaa ilmoitusta, eliikä tätä kevyempää menettelyä, jos työnantaja näin katsoo hyväksi. Tällä a) helpotetaan työntekijöiden asemaa ja b) vähennetään sekä hallinnollisia että terveydenhuollon kustannuksia, kun näitä lääkärintodistuksia ei tarvitse käydä hakemassa ja anomassa.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan.

11. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi Senaatti-kiinteistöistä ja Puolustuskiinteistöistä annetun lain, valtion liikelaitoksista annetun lain ja valtion virkaehtosopimuslain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 53/2022 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Matti Vanhanen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 11. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Keskusteluun, ministeri Pääterö.

Pöytäkirja PTK 45/2022 vp

Keskustelu

15.36 Kuntaministeri Sirpa Paatero (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kyseessä on hallituksen esitys laiksi Senaatti-kiinteistöistä ja Puolustuskiinteistöistä annetun lain, valtion liikelaitoksista annetun lain ja valtion virkaehtosopimuslain muuttamisesta. Esityksessä on yksinkertaisuudessaan kyse siitä, että nykyinen valtion vuokraukseen ollut toimintamalli viedään lain tasolle. Viimeksi vuonna 2016 on uudistettu valtion vuokrausjärjestelmää, ja se on perustunut niin sanottuun hallinta-asetukseen. Muun muassa perustuslakivaliokunta on nostanut esille tarpeen, että tämä olisi parempi säätää lain tasolla, ja siksi tämä kyseinen asetus on viime joulukuussa peruutettu ja käynnistetty kiireellisesti tämän lain valmistelu.

Pidämme esitystä tärkeänä ja kiireellisenä, sillä on hyvä turvata toiminnan jatkuvuus. Tällä hetkellä ollaan siis niin sanotusti hieman säätelemättömässä tilanteessa. En usko, että se vaarantaa, mutta jos se jatkuisi pitkään, se voisi vaarantaa Senaatin ja Puolustuskiinteistöjen toimintamallia. Me olemme hyvässä mallissa tällä hetkellä, ja kokemukset ovat positiivisia sen suhteen, miten Senaatti- ja Puolustuskiinteistöt on organisoitu. Tämän osoittaa myös viime helmikuussa julkaistu riippumaton selvitys, jossa todettiin, että Senaatin toimintamalli on pääosin toimiva ja sen vuokria pidetään yleensä kohtuullisina.

Senaatti-kiinteistöt tarjoaa siis valtaosalle valtion virastoista toimitilat. Tämä malli on jo vuodesta 2016 ollut omakustannusperusteinen, ja Puolustuskiinteistöt noudattaa tätä samaa toimintamallia, eli toisille valtionhallinnon yksiköille vuokratuista tiloista ei kerätä voittoja. Tämä malli mahdollistaa tehokkuuden valtion tilojen hoidossa. Senaatille on myös kerätty osaamista valtion tiloihin liittyvissä erilliskysymyksissä, ja näin se pystyy myöskin koordinoimaan tätä tilojen hallintaa, erityisesti kun puhutaan erityistiloista. Mallilla on myöskin jo osoitettu olevan toimivuutta, sillä vuositasolla on saatu jo 110 miljoonan euron kustannusten säästöä. Näin myöskin vuokralla olevien varoja on vapautunut muuhun toimintaan.

Olemme saaneet myös riippumattoman KTI Kiinteistötiedon vertailun mukaan osoituksen siitä, että Senaatti jo tällä hetkellä pystyy hoitamaan ylläpidon jopa 20 prosenttia markkinahintaa alhaisemmilla kustannuksilla. Nykymallista on myös muita hyötyjä. Olennaisinta on se, että meillä on kootusti osaamista tilojen hallintaan ja suunnitteluun mutta myöskin rakennuttamiseen. Näin myöskin vuokralaiset hyötyvät kokonaisuudesta. Senaatissa on muun muassa sisäilmaongelmat saatu vähenemään reilusti. Samanaikaisesti on saatu päästövähennyksiä jopa niin, että valtion kiinteistöjen käytön päästöt ovat laskeneet viimeisen kymmenen vuoden aikana 80 prosenttia. Se on onnistuttu tekemään kiinnittämällä huomiota energiaratkaisuihin ja tilatehokkuuteen.

Senaatin osalta olen ylpeä myös siitä, että on pystytty vähentämään harmaata taloutta, kun työntekijöiden oikeuksiin ja loukkauksiin on puututtu erillisellä toimintamallilla, jossa Senaatti itse käy näillä työmailla tarkastamassa näitä tilanteita. Tämä esitys siis tukee jatkoa tälle hyvälle kehitykselle, mutta kuten eduskunta on edellyttänyt ja tahtotila on, olemme valmistelemassa myöskin Senaatti-selontekoa, joka on tulossa syksyn aikana siten eduskunnan käsiteltäväksi. Näin saamme kokonaisuuden niiden 9 000 erillisen kiinteistön ja alueen hoidosta. — Kiitoksia.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Mäkelä.

Pöytäkirja PTK 45/2022 vp

15.40 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Tämä Senaatti-kiinteistö on aina ollut vähän sellainen murheenkryyni, kun kuuntelee palautetta valtion toimijoilta. On tietenkin hyvä, jos asiat ovat parantuneet ja kustannukset ovat laskeneet, mutta ainakin aikaisemmin monesti on ollut huolenaiheena se, että ne rahat, mitä on suurella työllä hankittu sinne poliisin tai Rajan tai jonkun muun toimijan tai Puolustusvoimien käyttöön, menevätkin seiniin eivätkä siihen varsinaiseen toimintaan, joka olisi yhteiskunnan kannalta välttämätöntä ja tärkeää.

Sitä olen miettinyt, johtuisivatko nämä Senaatin kustannukset siitä, että näihin muihin kiinteistöihin jyvitetäisiin myös huomattavien, kalliisti ylläpidettyjen kiinteistöjen kustannuksia tavallaan yhtiön kokonaiskatteellisesti sillä tavalla, että kustannukset eivät vastaisi sen kyseisen kiinteistön reaalisia ylläpitokustannuksia, vaan sinne tulisi myös muiden kiinteistöjen kustannuksia. En tiedä, onko tällaista ilmiötä tapahtunut, mutta tällainen ajatus on ainakin omassa mielessäni joskus käynyt.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Niemi.

15.42 Veijo Niemi ps: Arvoisa herra puhemies! Arvoisa ministeri, puolustusvaliokunnan jäsenenähän me varsin pitkälle oltiin tekemisissä tämän Puolustuskiinteistöt-asian kanssa, ja olisinkin nyt kysynyt arvoisalta ministeriltä, että kun saimme aikaiseksi sen, että Puolustuskiinteistöillä on oma toimitusjohtaja ja vaikka se onkin Senaatin tytäryhtiö, niin sillä on varsin pitkälle myöskin tällainen oma toiminta. Onko siitä saavutettu nyt riittäviä, hyviä hyötyjä, ja voidaanko ajatella tulevaisuudessa esimerkiksi nimikkeellä ”turvakiinteistöt”, että vastaava toiminta olisi myöskin aiheellista ulottaa esimerkiksi poliisin ja Rajan kiinteistöihin, koska niillähän nyt ei ole mitään muuta merkitystä kuin viranomaiskäyttö, aivan samalla tavalla kuin on Puolustusvoimilla Puolustuskiinteistöjen alaisissa rakennuksissa. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Ministeri Paatero.

15.43 Kuntaministeri Sirpa Paatero (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tässä oli muutama erittäin hyvä kysymys. — Hinta, jonka vuokraajat maksavat Senaatin kiinteistöistä, perustuu siihen, mikä on sen kunto. Sitä mukaa kuin remontoidaan, ovat ne Senaatin tai yksityisen puolen kiinteistöjä, tietysti se vuokrataso siitä nousee. Samalla tavalla jos rakennetaan uusia kiinteistöjä, niin useimmiten uusien kiinteistöjen hinnat ovat vuokralaiselle korkeammat kuin vanhojen kiinteistöjen hinnat. Tämä on se yksi logiikka, mutta toinen, joka on itse asiassa nostanut paljon kiinteistökustannuksia, ovat uudet vaatimukset. Muun muassa jos ajattelee vaikka turvasektoria, niin poliisien ja muitten kiinteistöt on nykyään rakennettava aivan eri tavoilla kuin vaikkapa vuosikymmeniä aikaisemmin, ja tämä nostaa sitä hintaa. Jotta me saamme turvatuksi heidän henkilöstönsä mutta myöskin meidän tietoverkot ja kaiken muun, niin se vaatii kustannuksia enemmän kuin aikaisemmin. Tästä syystä hinnat ovat jotain muuta kuin ehkä aikaisemmin. Se, seuraako se budjetissa oleva, jokaisen sektorin oma euromäärä sitten tätä kiinteistöjen hinnan nousua, on tietysti se kysymys, mikä on tässä eduskunnan käsissä.

Sitten tähän puolustuksen puolelle: Puolustuskiinteistöissä ollaan oltu tyytyväisiä tähän malliin, ja aikaisemminhan oli tilanne se, että puolustuksen kiinteistöt olivat Senaatilla mutta rakennuslaitoksen rakennuksista huolta pitävät ihmiset olivat Puolustusvoimilla.

Pöytäkirja PTK 45/2022 vp

Nyt kun nämä ovat samassa paikassa ja samassa hallinnossa, on itse asiassa voitu tehostaa toimintaa. Toisaalta kun meillä ei tarvitse enää olla niitä yleistyöntekijöitä ja hallintoa kah- ta kertaa, niin se on myöskin pystytty ottamaan hyödyksi siinä, että me voidaan varsinaiseen asiantuntijapuoleen satsata enemmän.

Kun puhutaan turvakiinteistöistä muuten, ei mallia ole tällä hetkellä vielä pohdittu. Tiedän, että semmoista on aina silloin tällöin viritelty, mutta se jää varmaan tuleville vuosille pohdittavaksi uudelleen.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan.

12. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi huumausainelain ja sähköisestä lääkemääräyksestä annetun lain 15 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 29/2022 vp

Valiokunnan mietintö StVM 5/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Matti Vanhanen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 12. asia. Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 5/2022 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Yleiskeskustelu, edustaja Aittakumpu.

Keskustelu

15.45 **Pekka Aittakumpu kesk:** Arvoisa puhemies! Huumeet aiheuttavat valtavasti tuhoa ja kärsimystä maassamme joka ikinen päivä. Päittäjinä meidän on tehtävä parhaamme, jotta niin huumeiden kuin muidenkin päihteiden käyttö vähenisi. Samalla on huolehdittava siitä, että päihdepalvelut koko maassa toimivat.

Kehitys on hyvin, hyvin huolestuttavaa. Huumeiden käyttö on viimeisten vuosien aikana lisääntynyt huomattavasti. Huumesairauksien vuoksi terveydenhuollon vuodeosastohoidossa olleiden potilaiden ja hoitojaksojen määrä on lisääntynyt viimeisen viiden vuoden aikana. Myös huumeista johtuvat kuolemat ovat lisääntyneet rajusti. Esimerkiksi vuonna 2016 THL:n myrkytyskuolematilaston mukaan huumeisin kuoli 133 henkilöä, kun vuonna 2019 eli kolme vuotta myöhemmin näitä kuolemia valitettavasti oli jo 189. Samaa aikaan myös alkoholi aiheuttaa edelleen yhteiskunnallemme miljardiluokan kustannukset vuosittain ja mittaamattomasti kärsimystä. Henkirikoksista 80 prosentissa mukana on alkoholi. Huumeriippuvuus ja alkoholiriippuvuus ovat aina inhimillinen murhenäytelmä. Niistä irti pääsemiseen tarvitaan paitsi ihmisen omaa tahtoa useimmiten myös ulkopuolista apua.

Arvoisa puhemies! Päihdekoukkuun jäänyt ihminen etsii usein myös uusia aineita, joilla ruokkia riippuvuutta. Meidän on kyettävä yhteiskuntana tekemään toimia, joilla vähennetään huumeiden ja muiden päihteiden käytöstä johtuvia haittoja. Keskeistä on ennaltaehkäistä ongelmien syntymistä. Huumausaineiden ja alkoholin saatavuutta täytyy rajoittaa. Tarvitsemme raittiiseen elämäntapaan kannustavaa asennetta lapsuudesta lähtien.

Pöytäkirja PTK 45/2022 vp

Tarkastelemme nyt hallituksen esitystä, jonka tavoitteena on määritellä tietyt huumaus-ainetarkoituksessa käytettävät dimetyylitryptamiinia sisältävät kasvijauheet, -rouheet ja -valmisteet huumausaineiksi. Muutoksen jälkeen näitä tuotteita koskisivat huumausaine-laissa säädetyt yleiskiellot. Sote-valiokunnan asiantuntijakuulemisessa THL totesi, että on hyvä, että näillä lainmuutoksilla pyritään ehkäisemään huumausaineiden lisääntyntä tarjontaa. Poliisihallitus taas toi lausunnossaan esiin, että tämä mahdollistaa poliisin puuttumisen rikolliseen toimintaan huumausaineiden käytön ja välittämisen osalta ja että laajemmin tällä esityksellä voidaan katsoa olevan myös rikostorjunnan kannalta ennaltaestävää vaikutusta. Käytännössä on havaittu, että kun esimerkiksi niin sanottuja muuntohuumeita on määritelty huumausaineiksi, niin niiden käyttö päihdetarkoituksessa on vähentynyt.

Hallituksen esitys parantaa myös viranomaisten mahdollisuuksia huumausainerikosten estämiseen, paljastamiseen ja selvittämiseen ja päivittää muutoksenhakua koskevaa sääntelyä. Nämä ovat tarpeellisia ja kiitettäviä tavoitteita ja esityksiä. Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää hallituksen esitystä yksimielisesti kannatettavana. Valiokunta ehdottaa yhtä muutosta, joka valiokunnan mukaan tukee paremmin valvovan viranomaisen tehtävän hoitamista.

Arvoisa puhemies! Keskustalle on tärkeää, että hallitusohjelmaan saatiin ennaltaehkäisevä ote, joka koskee myös päihdepalveluita. On muistettava, että valitettavasti päihdekierre alkaa usein jo nuoruudessa. Lapset ja nuoret tarvitsevat turvallisen kodin, jossa ohjataan ja kasvatetaan raittiiseen elämäntapaan. He tarvitsevat riittävät resurssit koulumaa-ilmassa ja ainakin yhden aikuisen, joka kannustaa elämässä eteenpäin.

Santeri Alkio taannoin totesi, että jokainen koti on maailman keskipiste. Lausuimme vastikään toisen asian yhteydessä sote-valiokunnassa nuorten syrjäytymisestä ja totesimme, että usein syrjäytymiseen liittyvät ongelmat alkavat jo varhaislapsuudessa. Valiokunta lausui, että perheiden ja lasten hyvinvoinnin tukeminen on keskeistä nuorten syrjäytymisen ehkäisemisessä ja hyvinvoinnin tukemisessa.

Arvoisa puhemies! Nyt aloittavilla uusilla hyvinvointialueilla on iso ja merkittävä rooli ennaltaehkäisevän työn ja päihdepalveluiden saatavuuden ja laadun varmistamisessa. Näihin päihdepalveluihin myös sote-valiokunta mietinnössään kiinnittää huomiota ja korostaa niiden merkitystä.

Valitettavan usein huume- tai alkoholiongelmassa on taustalla myös mielenterveyden ongelmia. Siksi on äärimmäisen tärkeää huolehtia myös mielenterveyspalveluiden saatavuudesta. Tällä hetkellä olemme päihdekriisin lisäksi valitettavasti myös todella vakavan mielenterveyskriisin keskellä. Tällä viikolla muun muassa lapsiasiavaltuutettu ilmaisi huolensa tilanteesta. Mielenterveyshoitoa yli lain määräämän ajan odottaneita nuoria on tällä hetkellä yhdeksän kertaa enemmän kuin ennen koronaa — yhdeksän kertaa enemmän nuoria on odottanut yli lain määräämän ajan mielenterveyshoitoaan, ja samalla nuorten ahdistuneisuus ja masennusoireilu ovat kääntyneet entistä jyrkempään nousuun.

Tilanteen korjaamisella on kiire. Kannustammehan koko Suomessa ihmisiä päihteettömään elämäntapaan ja huolehdimmehan siitä, että heikoille joutunut saa tarvittavan avun ja tuen?

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Mäkelä.

15.51 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Toisin kuin edustaja Aittakumpu äskeisessä puheenvuorossa, itse en kävisi puhumaan edes samassa lauseessa alkoholista ja huumaus-

Pöytäkirja PTK 45/2022 vp

aineongelmista, eli tekisin kyllä hyvin tiukan eron näistä asioista puhuttaessa. On niin, että huumausaineisiin pitää olla tiukka nollatoleranssi, mutta alkoholin suhteen taas meidän enemmänkin pitäisi siirtyä kohti eurooppalaista juomakulttuuria ja vapauttaa alkoholin saatavuutta sillä tavoin, että esimerkiksi viinit voisivat siirtyä ruokakauppaan ja purkaisimme samalla Alkon monopolia. Viime hallituskaudella tässä siirryttiin hyviä askeleita eteenpäin: kauppoihin saatiin hieman vahvempia alkoholijuomia, mikä mahdollisti erikoisolutien ja vastaavien tuomisen markkinoille. Käsitykseni mukaan kaikki ne pelot siitä, mitä kuolemia se aiheuttaisi lisää, kun kauppoihin tuotiin näitä alkoholijuomia enemmän, ovat osoittautuneet täysin turhiksi. Elikkä sen asian kanssa meidän täytyy elää ja tietysti huolehtia siitä, että alkoholiongelmistä ja -ongelmaisista huolehditaan ja niihin ongelmiin saa apua, mutta huumeet ovat mielestäni täysin eri asia.

Tässä mietinnössä sivutaan myös aika paljon sitä problematiikkaa, että mikä on huumausaine toiselle, on lääke toiselle. Aika paljon käydään läpi valiokunnan perusteluissa tätä lääkekäyttöä, ja mielestäni tähän kannattaisi kiinnittää erityistä huomiota, että on tosiaan näin, että huumausaine on monesti toiselta käytöltään lääke, ja kun sen käytölle on lääketieteellinen peruste — sillä hoidetaan ihmisen sairautta, kipua, vastaavaa asiaa — niin se on aivan eri kuin huumausaineiden huvikäyttö, viihdekäyttö. Pitäisikin huolehtia siitä, että lainsäädännöllä ei aseteta tarpeettomia esteitä aineiden lääketieteelliselle käytölle silloin, kun lääkäri on katsonut, että on lääketieteellinen peruste jotakin ainetta käyttämään ihmisen lääkitsemiseen. Tämä on hyvä huomio, ja sitä käydään aika paljon tuossa mietinnössä läpi, ja valiokunta on tehnyt hyvää työtä.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Tynkkynen.

15.53 Sebastian Tynkkynen ps: Kiitoksia, arvoisa puhemies! Edustaja Mäkelä piti tässä erinomaisen puheenvuoron, ja itsekin haluaisin puuttua nimenomaan tähän, että alkoholia ei kannata verrata nyt huumeisiin.

Meillä on Suomessa tosi iso ongelma alkoholilainsäädännön suhteen. Meillä kuvitellaan, että ihmisiä pystytään heidän toimintaansa pystytään rajoittamaan sillä tavalla, että säännellään todella tiukasti kaupan aukioloaikoja ja sitä, milloin pystyy myymään alkoholia, ja viinejä ei ole kaupoissa ja niin edelleen, mutta tästä seuraa hirveän iso ongelma, ja se on se, että kun kello lyö suurin piirtein 21, sitä ennen viikonloppuisin sitten hirveä määrä ihmisiä menee ostamaan paljon alkoholia, pakkeja ja niin edelleen, ja sitten kun muutama on otettu, niin tulee se tunne, että kerta kaikkiaan, kun tätä on näin paljon, niin tyhjenetäänpä nämä loputkin.

Sen sijaan jos meillä sitä alkoholia pystyisi saamaan vapaasti ympäri vuorokauden ja olisi myöskin niitä viinejä, kirkkaita ja niin edelleen, se olisi vapautettu, niin sen jälkeen ei olisi tämmöistä kulttuuria, jossa me ostetaan valtava määrä alkoholia talteen ja sitten pienessä hiprakassa tajutaan, että sitä onkin paljon ja nyt voidaan juoda. Paljon parempi olisi, että sitä olisi kerralla vähemmän kodeissa ja kaikki tietäisivät, ettei se lopu. Silloin oikeastaan tällaista kannikulttuuria, suoraan sanottuna, mikä meillä tällä hetkellä on, ei olisi, vaan kyllä me silloin pystyttäisiin siirtymään semmoiseen eteläeurooppalaiseen, sivistyneempään alkoholinkäyttöön. — Kiitos.

Yleiskeskustelu päättyi.

Pöytäkirja PTK 45/2022 vp

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 29/2022 vp sisältyvien 1.-2. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

13. Lakialoite laeiksi Suomen perustuslain 53 §:n ja kansalaisaloitelain 6 §:n muuttamisesta Lakialoite LA 92/2020 vp Sebastian Tynkkynen ps ym.

Lähetekeskustelu

Puhemies Matti Vanhanen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 13. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Keskustelu, edustaja Tynkkynen.

Keskustelu

15.55 Sebastian Tynkkynen ps (esittelypuheenvuoro): Kunnioitettu puhemies! Mikä on tavoite, jota poliitikot toistelevat eniten, mutta jonka puolesta taistelevat vähiten? Olet varmasti kuullut monta kertaa, kuinka poliitikko poliitikon perään on julistanut, että nuoria pitää saada kiinnostumaan politiikasta enemmän. Kuinka monesti olet kuullut, että sen eteen olisi oikeasti tehty jotain?

Haluan olla poikkeus tähän sääntöön. Minäkin totean, että nuoria pitää saada kiinnostumaan politiikasta enemmän. Puheet eivät kuitenkaan tällä kertaa pääty tähän. Koska kansanedustajalla on mahdollisuus ja velvollisuus työssään vaikuttaa lakeihin, puheiden pariin pitää löytyä tekoja. Ehdotankin suoraviivaisia lakimuutoksia, joiden sisällön ja tarpeen esittelen seuraavaksi.

Kansalaisaloitteen allekirjoitusikäräjä pitäisi laskea kahdella vuodella, jotta jokainen 16 vuotta täyttänyt voisi niitä allekirjoittaa. Tarvittavat muutokset vaaditaan perustuslakiin sekä kansalaisaloitelakiin. Miksi ne olisi tärkeitä tehdä? Kansalaisaloitteet ovat Suomen politiikassa melko uusi tapa vaikuttaa. Mahdollisuus tehdä kansalaisaloitteita kirjattiin lakiin vuonna 2012, ja ensimmäinen eduskuntaan edennyt kansalaisaloite tuli käsiteltäväksi heti seuraavana vuonna.

Kansalaisaloitteen voi tehdä äänioikeutettu Suomen kansalainen, ja niitä voivat allekirjoittaa toiset äänioikeutetut Suomen kansalaiset. Kansalaisaloitteessa voidaan ehdottaa uutta lakia, muutosta olemassa olevaan lakiin tai jonkun lain kumoamista. Siinä voidaan ehdottaa valmista lakia tai siinä voidaan kertoa, mitä pitäisi tehdä, ja jättää eduskunnan käsiin ratkaistavaksi, miten haluttu asia lakiteknisesti toteutettaisiin.

Kansalaisaloite etenee eduskunnan käsittelyyn, jos se kerää puolen vuoden aikana vähintään 50 000 allekirjoitusta. Eduskunta käsittelee jokaisen sille annetun kansalaisaloitteen. Kansalaisaloitteet saavat painavamman käsittelyn kuin yksittäisen kansanedustajan tekemät lakialoitteet. Kun kansalaisaloitteita on viime vuosina edennyt eduskuntaan useita, ovat jotkut jopa alkaneet pohtia, että niitä tulee eduskuntaan liikaa. Tässä vaiheessa on hyvä laittaa asiat mittasuhteisiin.

Arvoisa puhemies! Eduskuntakäsittelyyn saakka on edennyt kansalaisaloitteiden koko olemassaoloaikana yhteensä 63 kansalaisaloitetta. Samaan aikaan hallituksen esityksiä on tykitetty eduskuntaan yli 2 400 kappaletta ja kansanedustajien lakialoitteitakin miltei 900

Pöytäkirja PTK 45/2022 vp

kappaletta. Eduskunnan pöydälle päätyneistä lakiehdotuksista siis alle kaksi prosenttia on ollut kansalaisaloitteita. Tämähkö siis tosiaankin on liikaa?

Kansalaisaloitteet ovat tärkeä tapa vaikuttaa, mutta ne ovat myös tärkeä tapa saada kansalaiset kiinnostumaan vaikuttamisesta. Mitä nuorempana kiinnostuu politiikasta, sitä parempi. Nuorena herännyt innostus, kiinnostus kantaa usein pitkälle, ja moni voi sen seurauksena päätyä mukaan politiikkaan vaikuttamaan yhteisten asioiden puolesta. Vielä useammalla se vaikuttaa innostukseen seurata, mitä Suomessa päätetään, ja käydä antamassa vaaleissa äänensä, kun siihen on mahdollisuus.

Kerran neljässä vuodessa tietylle puolueelle ja tietylle ehdokkaalle annettava ääni ei kuitenkaan uudelle sukupolvelle riitä. Alhaiset äänestysaktiivisuudet ovat tästä osoitus. Poliittikka on muuttunut sen takia, että uusi sukupolvi ajattelee itsenäisemmin ja kriittisemmin. He eivät suostu siihen, että tietty puoluekanta perittäisiin äidinmaidossa, niin kuin aiemmillä sukupolvilla on liian usein ollut tyypillistä.

Puolueiden sijaan nuoret haluavat vaikuttaa asialähtöisesti. Puolueidenkin kautta tämä on mahdollista, mutta kansalaisaloitteet ovat kuin räätälöity työkalu tämän toteuttamiseksi. Kansalaisaloitteet ovat asiakohdaisia, ja niillä voidaan vaikuttaa suoraan Suomen asioihin — ei neljän vuoden päästä, ei riippuen poliitikkojen vaalilupauksista, vaan heti ja ilman politiikkaslangia. Se vetoaa nuoriin, ja moni onkin halunnut lähteä vaikuttamaan hyväksi kokemiansa kansalaisaloitteiden puolesta. He ovat voineet olla mukana keräämässä allekirjoituksia, mutta eivät voi itse allekirjoittaa aloitetta.

Arvoisa puhemies! Kansalaisaloitteiden ikärajan laskemisesta on puhuttu aiemminkin, mutta toimiin ei ole ryhdytty. Joitakin vuosia sitten asiaa käsitellyt työryhmä päätyi toteamaan, että kansalaisaloitejärjestelmä kerää vielä uskottavuuttaan demokratiaa täydentävänä osallistumisen välineenä, ja muutoksiin voitaisiin siksi palata myöhemmin.

Vuonna 2022 näin ei enää ole. Uskottavuus on saavutettu, aloitteita on edennyt eduskuntaan kymmeniä, ja hyvin suuri joukko suomalaisia on vuosien aikana käynyt antamassa tukensa jollekin tai useammalle kansalaisaloitteelle. Muutoksen on myös nähty tyssäävän perustuslakiin. Tähänkään ei voida loputtomiin vedota ja seistä tumput suorina vieressä, sillä lakeja on mahdollista muuttaa, jos niin halutaan.

Nykyisen hallituksen ohjelmaan oli kirjattu tavoite ikärajan laskusta, mutta ilmeisesti perustuslakikykös oli siinä vaiheessa unohdettu, mikä myöhemmin on karistanut suurimman innon laskea ikärajaa. Vaikka perustuslain muuttaminen on tavallista mutkikkaampaa, työ haluttujen muutosten aikaansaamiseksi pitää aloittaa. Muutos ei ole mahdoton eikä ikärajan lasku kohtuuton. Mallia tarjoaa pieni naapurimaamme Viro. Virossakin on nähty, että kansalaisaloitteet lisäävät nuorten osallistumismahdollisuuksia, mikä taas edistää aktiivista kansalaisuutta. Siksi maassa on vuodesta 2014 alkaen ollut voimassa 16 vuoden ikäraja kansalaisaloitteelle.

Arvoisa puhemies! Virossa 16 vuoden ikärajaa noudatetaan myös eurooppalaisen kansalaisaloitteen osalta. Eurooppalainen kansalaisaloite vastaa kotimaista järjestelmäämme sillä suurimmalla erotuksella, että sitä kautta vaikutetaan EU:n politiikkaan. Aloite otetaan EU:ssa käsittelyyn, mikäli EU-maista löytyy miljoona aloitteen allekirjoittanutta. Koska EU:ssakin on nähty alemman ikärajan myönteiset vaikutukset nuorten osallistumiselle, on jäsenmaille tarjottu mahdollisuutta laskea eurooppalaisen kansalaisaloitteen ikärajaa 16 vuoteen.

Suomessakin asiasta on keskusteltu, ja asian edistämiseksi on Suomessakin löytynyt kannatusta. Jos nuoria halutaan saada kiinnostumaan EU-politiikkaan vaikuttamisesta, vie-

Pöytäkirja PTK 45/2022 vp

lä tärkeämpää olisi saada nuoria kiinnostumaan myös kotimaan asioihin vaikuttamisesta. Siksi meidän ei tule ajaa EU-tason ikärajan laskua ilman, että olemme valmiit tekemään vastaavia muutoksia myös kotimaiseen kansalaisaloitejärjestelmäämme. On oma valintamme, haluammeko vain seurata laskevia äänestysaktiivisuuksia, ihmetellä nuorten kansanedustajien vähyyttä tai kummastella nuorten uusia tapoja vaikuttaa. Tällä tavoin oman demokraattinen järjestelmä jää jatkuvasti jälkeen ja kiinnostus huolehtia siitä laskee. Järjestelmää pitää kehittää ja saada kansalaisia kiinnostumaan sen kehittamisestä.

Arvoisa puhemies! Demokraattinen järjestelmä ei saa tarkoittaa sitä, että nuoret kokevat sen vain joksikin vanhojen sukupolvien tavaksi vaikuttaa. Yhteinen demokratia tarkoittaa sitä, että se todella koetaan kaikkien yhteiseksi asiaksi, missä kaikki haluavat ja voivat olla mukana vaikuttamassa. Sen puolesta meidän on taisteltava eniten. Puheet on puhuttu, ja nyt on tekojen aika. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin perustuslakivaliokuntaan.

14. Lakialoite laiksi rikoslain 11 luvun muuttamisesta

Lakialoite LA 20/2022 vp Sebastian Tynkkynen ps ym.

Lähetekeskustelu

Puhemies Matti Vanhanen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 14. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Keskustelu, edustaja Tynkkynen.

Keskustelu

16.04 Sebastian Tynkkynen ps (esittelypuheenvuoro): Kiitoksia, arvoisa herra puhemies! Venäjän raakalaismainen hyökkäys naapurimaahan Ukrainaan on paljastanut monta asiaa: Se toi esiin Putinin todelliset kasvot, se osoitti Suomen Nato-jäsenyyden välttämättömyyden, ja se näytti Ukrainan vahvuuden sekä Venäjän heikkouden. Samaan aikaan se on kääntänyt katseita ammottavaan aukkoon omassa lainsäädännössämme. Esittelen seuraavaksi tekemäni lakialoitteen, jolla se voidaan paikata:

Suomen laki sallii lähteä osalliseksi hyökkäyssotiin, jotka ovat vastoin kaikkia käsityksiämme inhimillisyydestä ja kansainvälisistä pelisäännöistä. Laki siis ei tule esteeksi, jos Suomesta joku haluaa lähteä osaksi verentahrimaa Putinin hyökkäyskoneistoa Ukrainassa. Sotarikokset ovat asia erikseen, jos lähtijän todetaan sellaisiin sota-alueella syyllistyneen, mutta sotilaaksi lähtemistä laki ei rajoita. Tähän ongelmaan tämä lakialoite puuttuu. Lakimuutoksen seurauksena rangaistavaa olisi kansainvälisesti tuomittuun sotatoimeen osallistuminen. Olemme viime vuosien aikana aivan aiheellisesti halunneet tiukentaa terrorismilainsäädäntöä, ja laki kieltäkin vierastaistelijaksi lähtemisen, jos kyse on terrorismista. Venäjän hyökkäys kuitenkin osoittaa, että valtiojohtoiset rikolliset hyökkäykset toiseen

Pöytäkirja PTK 45/2022 vp

maahan eivät ole jääneet historian lehdille. Sen sijaan ne on tuotu tähän päivään hyvin tuhoisin seurauksin. Siksi lainsäädäntöä pitää tiukentaa mitä pikimmin tältä osin.

Arvoisa puhemies! Olemme mediasta saaneet lukea, kuinka suomalaisiakin on lähtenyt tukemaan Ukrainan puolustustaistelua. Tähän ei luonnollisesti ole lakimuutoksella tarkoitus puuttua, vaan laki rajattaisiin koskemaan ainoastaan sellaisiin sotatoimiin osallistumista, jotka ovat vastoin kansainvälistä hyväksyntää. Kuten Ukrainan saama valtava apu ja tuki eri muodoissa osoittavat, Ukrainan puolustustaistelu ei millään mittarilla ole vailla kansainvälistä hyväksyntää. Toisin on asia Venäjän hyökkäyssodan osalta. Suomestakin löytyy kaikesta huolimatta niitä epäisänmaallisia henkilöitä, jotka Putinia palvovat ja palvelevat. Heiltä löytyy halua tehdä likainen työ Putinin puolesta tarttumalla aseisiin tai propagandatorviin. Tästä on saatu osoituksia jo aiemmin Itä-Ukrainassa käynnissä olleen sodan aikana, jossa joitakin suomalaisia on ollut niin taistelutehtävissä, propagandatehtävissä kuin rekrytointitehtävissäkin Venäjän tavoitteita ajamassa. Esimerkiksi tällaisia tehtäviä tämäkin laki tulisi ulottaa koskemaan. Suomalaiset pitävät hyvin tuomittavana sitä, jos joku haluaa täältä lähteä Venäjän hyökkääviin joukkoihin Suomen lippua edustamaan. Miksei siis lainsäädäntömmekin noudata tätä samaa käsitystä?

Tämän lisäksi on muitakin painavia syitä, miksi meidän pitäisi puuttua tähän vaaralliseen aukkoon, joka lainsäädäntöömme on jännyt.

Arvoisa puhemies! Suomi joutuu jo nykyisin hallitsemaan turvallisuusuuhkia, joita etenkin Lähi-idän konfliktialueilta Suomeen tulleet vierastaistelijat muodostavat. Tämä on erityisen huolestuttavaa radikalisoitumisen ja terrorismiuhan näkökulmasta. Jos Suomesta lähtenyt vierastaistelija on osana hirmutekoja suorittavia venäläisjoukkoja ja samalla nielee jatkuvasti venäläispropagandaa, meille muodostuu jälleen uusia uhkia. Me emme halua olla luomassa niitä lisää lepsulla lainsäädännöllämme. Entä miten asia näyttäytyy Suomen ulkopolitiikan kannalta? Me tuomitsemme jyrkästi Venäjän toimet ja avustamme Ukrainaa monin eri tavoin, myös aseellisesti. Samaan aikaan suomalainen voi kuitenkin toimia Putinin palkkasoturina ja lainsäädäntöemme pitää sitä täysin hyväksyttävänä. Sellaista viestiä me emme Suomesta halua lähettää ulospäin. Me emme myöskään halua tarjota Kremlille uusia mahdollisuuksia esitellä koko maailmalle valheitaan, kuinka suomalaisetkin ovat liittyneet venäläisjoukkoihin puolustamaan äiti Venäjää länsimaiden pahuutta vastaan.

Lainsäädäntöön tehtävät korjaukset tulee toteuttaa niin, ettei lakia tulkita mielivaltaisesti eikä sen kynnystä lasketa tarpeettoman alas. Me emme halua lähteä oikeussaleissa perkaamaan kansalaisten poikkeavia mielipiteitä tai jahtaamaan niitä, jotka erehtyvät tankkaamaan autoonsa väärästä maasta tullutta polttoainetta. Lain pitää koskea vain niitä tilanteita, joissa kyse on laajasti tuomituista sotatoimista ja joku lähtee sellaisia vapaaehtoisesti edistämään suoraan taistelemalla tai muutoin järjestelmällisesti toimimalla. Miten laki olisi sitten järkevää muotoilla? Ikävä kyllä emme voi odottaa, että Venäjän hyökkäys Ukrainaan tulisi jäämään viimeiseksi raukkamaiseksi ja tuomittavaksi hyökkäykseksi koko maailmassa. Putinin ja hänen laistensa ihmisten ollessa vallassa tällaisia hyökkäyksiä voidaan joutua näkemään tulevaisuudessakin. Laki pitää siksi rakentaa tätä silmällä pitäen, eikä sitä pidä rajata koskemaan pelkästään nyt käsillä olevaa sotaa Ukrainassa. Lain tulkinta on tämän vuoksi perusteltua sitoa YK:n päätöksentekaelinten antamiin päätöslauselmiin, joissa eri maiden näkemykset tulevat huomioiduksi. Silloin jokainen tulevaisuudessakin mahdollisesti eteen tuleva konflikti tulee aina tapauskohtaisesti arvioiduksi maailman maiden toimesta.

Pöytäkirja PTK 45/2022 vp

Arvoisa puhemies! Turvallisuusneuvostoon kuuluu pienempi joukko maita, joista osa on suuria pysyviä jäsenmaita ja osa vaihtuvia jäsenmaita. Jos turvallisuusneuvosto yksimielisesti hyväksyy päätöslauselman, on se merkki laajasta yhteisymmärryksestä. Turvallisuusneuvostoa laajempi toimielin on YK:n yleiskokous. Siihen jokaisella YK:n jäsenmaalla on osallistumisoikeus. Jos suuresta joukosta maita löytyy kahden kolmasosan enemmistö hyväksymään päätöslauselman, on tämäkin merkki laajasta kansainvälisestä yhteisymmärryksestä. Jos jostakin käynnissä olevasta konfliktista muotoillaan päätöslauselma, jonka turvallisuusneuvosto hyväksyy yksimielisesti tai yleiskokous kahden kolmasosan enemmistöllä, voidaan tätä vastaan olevia sotatoimia pitää kansainvälisesti tuomittuina. Jos jokin valtio tällaisiin syyllistyy ja joku Suomesta haluaa niihin vapaaehtoisena lähteä osallistumaan ja niitä edistämään, silloin tämän lain soveltaminen tulisi kyseeseen. Rangaistuksena olisi sakko tai enintään kaksi vuotta vankeutta, joka olisi yhteneväinen lievästä sotarikoksesta annettavan tuomion kanssa.

Akuutissa tilanteessa tämä laki ulottuisi koskemaan myös Venäjän hyökkäystä Ukrainaan. Vaikka Venäjän läsnäolo YK:n turvallisuusneuvostossa rampauttaa toimielimen päätöksenteon, YK:n yleiskokouksen kanta antaa selvän viestin maailman suhtautumisesta käynnissä olevaan sotaan. Maaliskuun alussa yleiskokouksen hyväksymässä päätöslauselmassa Venäjää vaadittiin vetämään heti joukkonsa pois Ukrainasta. Päätöslauselman puolesta äänestäneitä oli yhteensä 141 maata ja vastaan äänestäneitä viisi. Venäjän ohella näitä olivat Eritrea, Pohjois-Korea, Syyria ja Valko-Venäjä. Venäjä on jäänyt hylkiöksi, jonka toimet tuomitaan laajalti. Tuomio tulisi voida antaa myös niille suomalaisille, jotka sen suorittamiin sotatoimiin haluavat liittyä.

Arvoisa puhemies! Olemme hyvin yksimielisiä siitä, että sotarikoksiin syyllistyneet pitää saada teoistaan vastuuseen. Venäjän joukot ovat Ukrainassa syyllistyneet tekoihin, jotka ovat järkyttäneet koko maailmaa. Teot on selvitettävä ja syyllisiä rankaistava. Vastuuseen on saatava myös ne, jotka pyrkivät lähtemään osaksi tällaisia tekoja suorittavia joukkoja. Vastuu asian korjaamiseksi on meillä kansanedustajilla. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Mäkelä.

16.13 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Tämän aloitteen tavoitteet ovat hyvin kannatettavia, ja tuen niitä kyllä. On tärkeää, että terroristiseen toimintaan osallistuvia rangaistetaan, ja näin ollen myöskin terroristivaltion toimintaan osallistuvia tulisi rangaista. Meillähän Suomessa on tällainen erikoisuus, että meillä ei tunnu käytännössä onnistuvan tehokkaasti tutkia, syyttää tai tuomita terroristisiin rikoksiin syyllistyneitä, vaikka se kaikissa muissa verrokkimaissa lähestulkoon onnistuu. Olen joskus miettinyt, johtuuko tämä siitä, että tämä asia on valtakunnansyyttäjän vastuulla ja valtakunnansyyttäjällä on muutakin tekemistä, kuten vaatia poliisia jatkamaan esitutkintaa, joka on jo lopetettu, liittyen sananvapausrikoksiin ja vainota poliitikkojen sananvapautta. Eli pitäisiköhän valtakunnansyyttäjän keskittyä esimerkiksi ennemmin terroristien kiinni ottamiseen? Paljon mahdollista.

Tässä aloitteessa on hyvää se, että tässä ei takerruta pelkästään turvallisuusneuvostoon, joka on varsin rampautunut elin tällaisessa tilanteessa. Se järjestelmä on rikki, kun veto-oikeuden omaava maa käynnistää hyökkäyssotia Euroopan alueella — tai missään muuallakaan maailmassa. Turvallisuusneuvosto ei silloin ole validi toimija.

Tähän laajaan tuomitsemiseen: Sen suhteen tietysti joutuu hieman miettimään sitä, millaisille asioille saa taakse YK:n yleiskokouksen kahden kolmasosan enemmistön, tai kään-

Pöytäkirja PTK 45/2022 vp

täen, millaisia asioita vastaan saa yhden kolmasosan vähemmistön. Eli kyllähän se niin monesti on tuntunut, että YK:n yleiskokous on Israeliin liittyvissä kysymyksissä arabimaiden äänitorvi, ja on myös niin, että suurvalloilla on mahdollisuus ostaa itselleen taakseen erilaisia maita äänestämään toivomallaan tavalla. Venäjä on sen verran huonossa tilanteessa, että siltä nyt ei tunnu tämä asia enää onnistuvan. Se voidaan eristää maailman hylkiöksi, mutta onko Kiina samassa tilanteessa? Jos Kiina lähtisi vastaaviin toimiin, löytyisikö se yksi kolmasosa sieltä YK:n yleiskokouksesta Kiinan toimien taakse? Kiinalla on taskusaan aika paljon maita maailmassa. Tätä joutuu aina miettimään, millaisessa maailmantilanteessa nämä lain pykälät muodostuisivat kenties haasteiksi, niin ettei tämä toimisikaan tehokkaasti sillä tavalla kuin on tarkoitettu.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Peltokangas.

16.16 Mauri Peltokangas ps: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on lakialoite laiksi rikoslain 11 luvun muuttamisesta. Kiitos edustaja Tynkkyselle ja kaikille lakialoitteen allekirjoittaneille tästä erinomaisesta lakialoitteesta.

Lakialoitteen tarkoituksena on tehdä kansainvälisesti tuomittaviin sotatoimiin osallistumisesta tai muutoin niiden edistämisestä rikollista toimintaa. Ihmettelen, että tällaista puutetta lainsäädännössä ei ole paikattu jo aiemmin. Suomen kansalaisen osallistumista terroristiseen toimintaan on ansiokkaasti pyritty lainsäädännöllisin toimin estämään, mutta mielestäni lain pitäisi ilman muuta ulottua myös selkeästi rikollisiin sotatoimiin. Tiedämme Suomesta lähteneen henkilöitä vierastaistelijoina kyseenalaisiin sotatoimiin jo ennen Ukrainan sotaa.

Lakialoite ehdottaa YK:n turvallisuusneuvoston tai yleiskokouksen hyväksymää päätöslauselmaa kriteeriksi sille, mitkä ovat rikollisia sotatoimia. Kriteeri on mielestäni selkeä.

Arvoisa puhemies! Sota Ukrainassa on tuonut meidät uuden ajan äärelle. Lakialoitteen kuvaamat rikolliset sotatoimet ovat ikävä kyllä todellisuutta tämän päivän Euroopassa. Kysymys on tässä maailmantilanteesta siitä, miten lainsäädäntömme suhtautuu heihin, jotka lähtevät sotimaan esimerkiksi nyt Venäjän puolesta täysin järjettömässä ja raakalaismaaisessa sodassa. Suomalaiset tuomitsevat laajasti Venäjän sotatoimet Ukrainassa ja kokevat suurta myötätuntoa kansaa kohtaan, joka joutuu nyt kokemaan samankaltaisia hirvelyksiä kuin Suomi vuosina 1939–45. Saamme jatkuvasti kuulla uutta tietoa siitä, mitä Venäjän joukot tekevät valtaamillaan alueilla. Venäjä ei näytä kunnioittavan mitään kansainvälisiä sopimuksia ja kohdistaa raakaa väkivaltaa myös siviilejä kohtaan: siviilikohteita pommitetaan, siviilejä joutuu ryöstöjen, pahoinpitelyiden ja raiskauksien uhreiksi jatkuvasti. On myös kuultu teloitustapauksista. On täysin mahdollista, mikä on siis järkyttävää, että tällaiseen silmittömään julmuuteen osallistuvat myös sotaan lähteneet vierastaistelijat.

Arvoisa puhemies! Nyt on oikea aika tehdä lakiin edustaja Tynkkysen esiin tuomat korjaukset. Toivon, että lakialoite saa vankkaa kannatusta valiokuntakäsittelyssä ja saatetaan voimaan pikaisesti. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Tynkkynen.

16.19 Sebastian Tynkkynen ps: Kiitoksia, arvoisa herra puhemies! Tahdon kiittää edustajia Mäkelää ja Peltokangasta hyvistä puheenvuoroista ja myöskin tuesta sekä kaikkia nii-

Pöytäkirja PTK 45/2022 vp

tä, jotka ovat allekirjoittaneet tämän lakialoitteen. Tämä on itse asiassa tärkeää juridista pohdintaa, minkä edustaja Mäkelä tässä nosti esille, ja tämän keskustelun on ehkä hyvä jäädä pöytäkirjoihin myöskin tämän pointin osalta. Jos tulevaisuudessa lähdetään muodostamaan lainsäädäntöä, niin tämä ikään kuin vaikeus, mikä tässä asiassa on, tämä problematiikka tulee tässä kohtaa sitten esille niille, jotka sitä lakia tulisivat säätämään, tekemään työryhmissä, hallituksessa. Eli huomasin, että te olitte hyvin tarkkaan lukeneet sen aloitteen.

Tosiaan se, minkä takia en rajoittunut tässä aloitteessa pelkästään tähän turvallisuusneuvoston päätökseen, oli juurikin se, kuten kuvasitte, että jos siellä vaikka Venäjä nyt sitten käyttää veto-oikeuttaan, niin sen jälkeen käytännössä tämä laki ei pääse puremaan. Sen vuoksi täytyy sitten ottaa tämä YK:n yleiskokouksen kahden kolmasosan enemmistö, joka olisi hyvin vaikea saavuttaa, mutta yleensä on hyvin tavallista, että jos oikeasti on semmoinen hyökkäyssota, jolla ei ole oikeasti mitään oikeutusta, niin se yleensä YK:ssa laajasti tuomitaan. Siihen kuvaamallaan tavalla liittyy ongelmia.

Silloin kun kriminalisoitiin terroristiseen toimintaan, vierastaistelijaksi lähtemistä, niin se oli lainsäädännöllisesti ehkä yksinkertaisempi harjoitus sen takia, että terroristinen toiminta sillä määrittelyllä kattaa kaikki tilanteet — eli se ei ole valtiollinen toiminta. Mutta jos jonkun valtion sisällä joku järjestö alkaa terrorisoimaan, valtaamaan, tappamaan, räjäyttelemään, mitä tahansa, semmoisiin riveihin lähteminen, se terrorismi, käytännössä kaikkialla maailmassa tarkoittaa samaa asiaa. Tällä tavalla tuo on hirveän helppo kriminalisoida.

Tässä kohtaa, kun tosiaan nykyään kansalaisia lähtee myöskin valtiollisten tahojen sotimaan, koska tänä päivänä sitä propagandaa pusketaan yli rajojen ja houkutellaan ihmisiä tulemaan mukaan, nyt kun meillä on nämä valtiolliset toimijat, pitäisi saada sinne kriminalisoiduksi myöskin se, että lähtee vierastaistelijaksi. Se on hyvin vaikea lakiteknisesti tehdä. Ellei tällä tavalla, pitää pohtia muita keinoja, miten se mahdollisesti voisi olla. Jos ei tule tavallaan semmoista tarkkarajaista, selkeätä, aikaa kestävää määritelmää, niin silloin käytännössä pitäisi vaikkapa kunkin hyökkäyssodan kohdalla erikseen säätää laki, että nyt tähän sotaan lähteminen on rikollista ja nyt tähän sotaan lähteminen on rikollista ja niin edelleen, ja se ei varmasti meidän lainsäädännön perusperiaatteitten kannalta ole kestävä.

Mitä muita vaihtoehtoja siinä olisi? No, ei voida suoraan sitäkään määritelmää, että jos kyseessä on hyökkäyssota, siihen osallistumista kriminalisoida, koska silloin jos esimerkiksi Suomi on osana — joko tällä hetkellä tai tulevaisuudessa mahdollisesti Natossa — joitain sotia, joissa mennään ikään kuin pelastamaan maata, niin kuin Afganistania ja muuta vastaavaa, niin se voidaan jollain määritelmällä katsoa myöskin, että nyt muut tulevat ja hyökkäävät sinne. Näin ollen, jos me kriminalisoidaan hyökkäyssotaan osallistuminen, suomalaisia joukkoja voi olla vaikea lähettää yhtään minnekään, koska meidän laki sitten kieltäisi sen, jos on joku tällainen operaatio meneillään. Tai jos tapahtuisi tyyliin joku Pohjois-Korean valtaus, niin sehän olisi käytännössä hyökkäyssota, vaikka ne ihmiset vapautettaisiin sieltä diktaattorin hallusta. Eli sitäkään ei voi tehdä, joten ainoa tällainen aika kestävä, mikä sitten tuli keksittyä, mikä voisi olla se ratkaisu, on se, että se on kansainvälisesti laajasti tuomittu sotatoimi, ja siihen nämä kaksi elementtiä, että jos veto-oikeudella kumotaan, niin sitten yleiskokouksen kautta voidaan määritellä, että tämä on nyt tuomitavaa.

Tämä on erittäin vaikea lainsäädännöllisesti tehdä, mutta toisaalta sitäkään me ei varmaan, arvoisa puhemies, voida hyväksyä, että jos se on lakiteknisesti vaikea määritellä,

Pöytäkirja PTK 45/2022 vp

niin sitten ei tehdä asialle mitään ja antaa suomalaisten mennä taistelemaan Venäjän riveihin aiheuttamaan sitä tuhoa, mitä siellä tapahtuu — plus sitten myöskin kansainvälisesti tämä on Suomelle haitallista, että tällaista tapahtuu, että suomalaiset voivat näin tehdä. Eli se ei ainakaan varmasti ole sitten vaihtoehto, että me lyödään kädet tiskiinkin, vaan lähdetään ainakin jonkun määritelmän kautta niin sanotusti liikenteeseen.

Kuulin, että ilmeisesti ministeri Henriksson on tähän asiaan tutustunut ja hänelle on tämä tiedoksi saatettu, ja kun siellä mahdollisesti saatetaan tulevaisuudessa käynnistää jotain tähän liittyen, niin luotan siihen, että tietenkin ministeriön virkamiehet katsovat ja työryhmissä sitten katsotaan ne parhaat mahdolliset pykälämuotoilut, mutta tämä on ikään kuin vähintäänkin poliittisen tahdon ilmaisu, johon on otettu myöskin uskottavat pykälät mukaan. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan.

15. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on torstaina 28.4.2022 klo 16.00. Täysistunto lopetettiin klo 16.28.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Maija-Leena Paavola